

# STANOVNIŠTVO GRADA BAKRA PO POPISU IZ 1775. GODINE

Dr. sc. Josip C e l i ć

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru, HR

UDK: 314(497.5 Bakar)"1775"

Izvorni znanstveni članak

Prihvaćeno: 11. IV. 2012.

*U radu se raščlanjuje i prikazuje društvena struktura grada Bakra na temelju popisa stanovništva iz 1775. godine. Polazeći od tog izvora, pojedinačno, cilj je utvrditi sastav i uređenje obitelji i kućanstva te njihova vitalna demografska obilježja. Društvena struktura obrađena je kroz prevladavajući sastav tipa obitelji; od pučana preko duhovnog staleža do plemstva. Građanstvo nije zasebno iskazano. Također, analizira se gospodarska struktura i zaključuje kakav je njen utjecaj na bakarske obitelji krajem XVIII. stoljeća. U ovoj povijesnodemografskoj analizi ističu se pokazatelji koji se mogu smatrati lokalnim specifičnostima.*

Ključne riječi: *Bakar, popis stanovnika, obiteljsko-društveno-gospodarska struktura, povijesna demografija, 1775.*

## I. UVOD

U Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, među spisima *Acta Buccarana*, pronašli smo popis stanovništva grada Bakra iz 1775. godine.<sup>1</sup> Popis je iz "predstatističkog" vremena i pripada skupini "statičkih" povijesnodemografskih analiza. Sastavljen je za svjetovne potrebe na talijanskom jeziku, latiničnim pismom, a potpisao ga je bakarski kaštelan Anton Paravić. Glavna su mu obilježja: trenutačnost, individualnost i sveobuhvatnost.

Popis stanovništva grada Bakra sastavljen je 1775. godine za vrijeme vladanja Marije Terezije (1740. – 1780.). U literaturi se obično spominje jedini pokušaj provođenja popisa u njeno vrijeme, onaj iz 1754., no na temelju toga neuspjelog pokušaja stvoren je krivi zaključak da nije proveden niti jedan popis stanovništva.<sup>2</sup> A bilo bi neshvatljivo da, u skoro polustoljetnoj vladavini carice i kraljice, popisom ili

<sup>1</sup> Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), Uprava primorskih dobara, *Acta Buccarana*, ser. 4, S/15., *Buccari General Conscriptione 1775*, ff. 1 – 30.

<sup>2</sup> Adam Baltazar KRČELIĆ, *Annuae ili historija*, prev. Veljko Gortan, Zagreb, 1952., 245.

sličnim evidencijama nije obuhvaćeno stanovništvo koje joj je podređeno. Tako je 1770-ih godina administracija Marije Terezije popisima obuhvatila svih šest hrvatskih (civilna Hrvatska) i slavonskih županija, a ti popisi nose ime *Tabellae Impopulationis*.<sup>3</sup> Popis koji ovdje donosimo do sada nije stručno obrađen u povijesnoj demografiji.<sup>4</sup> U historiografiji je 1775. godine zabilježeno putovanje tzv. Austrijskim primorjem Josipa II., sina i suvladara Marije Terezije, kada je nastalo sustavno prikupljanje statističkih podataka u Monarhiji.<sup>5</sup> Tako sagledavamo svrhu nastanka ovog popisa, odnosno namjeru Dvora da načini neku vrstu bilance rezultata, jer su baš pojedine popisane djelatnosti i zanimanja bili u središtu pažnje suvladara i najodgovornijih državnih tijela.

Grad Bakar smješten je na sjeverozapadnoj obali Bakarskoga zaljeva, 5 milja jugoistočno od Rijeke.<sup>6</sup> Prvi pisani spomen grada je iz 1288. godine u poznatom *Vinodolskom zakoniku*.<sup>7</sup> Uz kraće prekide, Bakar je bio u posjedu i vlasti hrvatskih velikaša Frankapana i Zrinskih. Tijekom ranog novog vijeka uživao je povlastice kao sjedište upravitelja za frankapanske gradove: Hreljin, Drivenik, Bribir i Grobnik.<sup>8</sup> Sve to omogućio mu je povoljan zemljopisni smještaj, posebice izgrađene prometnice i komunikacijski tokovi pomorske trgovine. U XVIII. stoljeću, za vrijeme nastanka ovog popisa, Bakar je bio dijelom tzv. Austrijskog primorja (*Litorale Austriaco*) u sastavu Tršćanske trgovačke intendance.<sup>9</sup> Teritorijalno, u užem smislu obuhvaćao je

3 Robert SKENDEROVIĆ, *Utjecaj terezijanskih reformi na demografski razvoj slavonskog Provincijala*, disertacija, Zagreb, 2005., 273 i d. (dostupno u: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Disertacije, DCD-Zg-700/05.).

4 U svom radu I. Erceg istraživanje temelji na popisu kojeg donosimo, ali koristi samo sumarne podatke koji se odnose na gospodarsku povijest. Pri tome donosi netočan broj (1652) stanovnika Bakra, umjesto 1432. (Ivan ERCEG, "Nosioći obrta, pomorstva i trgovine u gradovima Karlobag, Senj, Bakar i Trst (1775.)", *Acta historico-oeconomica Iugoslaviae*, vol. III, Zagreb, 1976., 7 – 43). Razliku od 220 osoba "viška" možemo pripisati tomu da je Erceg najvjerojatnije uračunao i stanovništvo Bakarca koje je potpadalo pod bakarsku župu. Bakarac je dobio svoju župu tek 1925. godine (vidi: *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, izradio Krunoslav Draganović, Sarajevo, 1939., 128).

5 I. ERCEG, "Nosioći obrta", 8.

6 *Hrvatska enciklopedija*, 1, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1999., 553; Giacomo MARIENI, *Portolano del mare Adriatico*, Milano, 1830., 78.

7 *Vinodolski zakon*, ur. Lujo Margetić, Novi Vinodolski, 1987., 8, 19.

8 Emilij LASZOWSKI, *Gorski kotar i Vinodol*, Zagreb, 1923., 134, 135.

9 Ivo MAROCHINO, *Grad Bakar kroz vjekove*, Bakar, 1978., 99.

stari grad unutar zidina feudalnog kaštela i noviji dio zvan Primorje, u kojemu su izgrađene kaptolska (biskupska) kuća, Rimska kuća, grobljanska crkva sv. Marije i crkva sv. Margarete, te nekoliko građevina privatne i javne namjene, od kojih izdvajamo tvornicu platna.

U vrijeme popisa gradom Bakrom i njegovim područjem upravljao je posebni carsko-kraljevski upravitelj (administrator) s naslovom kapetana (*capitanus*). On je bio glavni predstavnik viših vlasti, a uz njega je bio podkapetan (*vice capitanus*) koji je obnašao i službu kraljevskog dohodarnika s jednim pomoćnikom nadglednikom.<sup>10</sup> Bakarski kapetan i upravitelj 1775. godine bio je Franjo Mihael pl. Mikulić,<sup>11</sup> prema dostupnim podacima od 1768. do 1776. godine.

Neposredni upravitelj bakarskog dominija (gospoštije) bio je kaštelan ili porkulab koji je birao dominijalnog sudca ili sudca gospoštije (*giudice del dominio*), dok je puk birao svoje sudce.<sup>12</sup> U Bakru je bila razvijena pomorska trgovina, raznovrsni obrti drvom te skladištenje i trgovina solju. Za potrebe tih službi bili su primjereno namješteni određeni carski činovnici.

Kraljevskom poveljom od 5. rujna 1777. godine carica i kraljica Marija Terezija vratila je Bakar u državnopravni okvir Hrvatskoga Kraljevstva, a drugom poveljom od 13. svibnja 1778. proglasila je Bakar slobodnim gradom i pomorskom lukom, određivši njegov kotar koji se prostirao od Trsata do Šmrike.<sup>13</sup>

U Bakru je ustanovljena gradska općina (*Magnifica Communitas Buccarana*), a grad je dobio i gradsko poglavarstvo (*magistratus*) i kapitalano vijeće (*Consilium Capitaneale – Senatus urbis*), čime je ustanovljen gradski patricijat. Bakarski su patriciji sačinjavali plemstvo grada. Patricijsku je čast mogla na vlastitu zamolbu dobiti svaka ugledna osoba, a zadobivena čast i gradsko plemstvo protezalo se i na potomke patricija. Naime, Marija Terezija je 23. travnja 1779. godine potvrdila patricijat gradu Bakru u nasljedstvu te mu je dopustila da može aspirirati na ugarsko državno plemstvo.<sup>14</sup>

10 Matija MAŽIĆ, *Prilozi za povijest grada Bakra*, Sušak, 1896., 77.

11 M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 79.

12 M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 77.

13 Giovanni KOBLER, *Memorie per la storia della liburnica città di Fiume*, vol. 1, Rijeka, 1896., 241 – 246; M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 87 i d.

14 M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 96; I. MAROCHINO, *Grad Bakar*, 100 – 101.

Dok se Bakar nalazio pod vlašću feudalnih gospodara Frankapana i Zrinskih, plemićki stalež gotovo da i nije postojao.<sup>15</sup> Tek poneke bakarske obitelji stekle su od vladara plemstvo, dok je izvjestan broj Bakrana od svojih gospodara stekao status slobodnjaka. Nestankom knezova Zrinskih i njihove vlasti, nestalo je i one sile koja je do tada kočila pojedine obitelji i njihove članove da se uzdignu na društvenoj ljestvici i postignu plemićke naslove zaslugama za vladara. U stvaranju plemstva u Bakru ne smiju se zanemariti ni politički razlozi jer su hrvatsko-ugarski vladari nakon zatiranja rodova Zrinskih i Frankapana trebali pouzdane i odane službenike u Bakru.

Plemićkom staležu, u smislu pripadanja državnom plemstvu ili plemstvu neke od županija, pripadao je izvjestan broj porodica zabilježenih u popisu iz 1775. godine.<sup>16</sup> Podjele plemstva zabilježene su u prvom redu u arhivskim izvorima u Zagrebu,<sup>17</sup> Budimpešti<sup>18</sup> i Beču.<sup>19</sup> Podatci o pojedinim obiteljima dostupni su u dosad objavljenoj literaturi o hrvatskom,<sup>20</sup> ugarskom<sup>21</sup> ili austrijskom i njemačkom plemstvu.<sup>22</sup>

15 Miroslav GRANIĆ, "Tragom rukopisa 'Staro bakarsko plemstvo' Bakranina Matije Mažića", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 31 (18), Zadar, 1991./92., 179 – 200; Goroslav OŠTRIĆ, *Grbovi u gradu Bakru*, izd. Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka, 1996., 25 – 41.

16 U Habsburškoj Monarhiji, koja je do 1804. bila u izvjesnom smislu konglomerat zemalja kojima upravlja isti vladar, postojalo je plemstvo svakog državnopravnog entiteta. U hrvatskim zemljama podjeljivane su gotovo sve kategorije plemićkih naslova Hrvatsko-Ugarskoga Kraljevstva, Austrijskih nasljednih zemalja i Sv. Rimskog Carstva. Ti se naslovi susreću i kod bakarskog plemstva.

17 U Hrvatskom državnom arhivu (dalje: HDA) na plemstvo se odnose fondovi: Mape hrvatskog plemstva, Spisi Hrvatskog sabora, Spisi hrvatskih županija i Zbirka grbovnica (*armales*), kao i obiteljski spisi.

18 Magyar Országos Levéltár (MOL), Budapest, Libri regii (Király könyvek), 1527. – 1918., I – LXXIII.

19 Österreichisches Staatsarchiv, Wien, Allgemeines Verwaltungsarchiv, Adelsakten.

20 Ivan BOJNIČIĆ, *Popis plemića proglašeni na Saboru kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije g. 1557. – 1848.*, Zagreb, 1896.; Isti, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch, IV/13, Nürnberg, 1899.; Carl Georg Friedrich HEYER von ROSENFELD, *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien (Der Adel des Königreichs Dalmatien)*, J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch, IV/3, Nürnberg, 1871., 1873.

21 Iván NAGY, *Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal*, I – XIII kötet, Pest, 1857. – 1868.; János ILLÉSY és Béla PETTKÓ, *A királyi könyvek. Jegyzéke a bennük foglalt nemesség, cím, címer, előnév és honosság adományozásoknak, 1527. – 1867.*, Budapest, 1895.; *Magyar nemzetségi zsebkönyv*. II. Rész. Nemes családok. Első kötet, Kiadja a Magyar genealogiai társaság, Budapest, 1905.; Béla KEMPELEN, *Magyar nemes családok*, 1 – 10, Budapest, 1911. – 1931.

22 Johann Georg MEGERLE von MÜHLFELD, *Österreichisches Adels-Lexikon des achtzehnten u.*

Valja naglasiti da se u Bakru javlja problem identifikacije plemstva u dokumentima jer su osobe u popisu rijetko ili nikako naslovljene plemićkim naslovima; najčešće je to samo pridjevak ili predmetak – *de* ispred prezimena. Općom oznakom *signor* redovito su bilježene osobe koje obnašaju državne službe i svećenstvo, a to pokazuje da ih se jednostavno smatralo "gospodskim staležom" bez obzira na to imaju li ili nemaju plemstvo. Podatci o bakarskim plemićkim obiteljima uglavnom su poznati i nije teško složiti njihov katalog.<sup>23</sup> Međutim, začuđuje činjenica da u popisu mnogih plemića njihova pripadnost tom staležu uopće nije istaknuta bez obzira na činjenicu da su pojedinci zabilježeni niskim zanimanjima. Neisticanju plemstva u dokumentima možda je pridonijela i činjenica grubih povrjeda plemićkih prava bakarskih plemića od komorskih činovnika, zbog čega su povrijeđeni bakarski plemenitaši uputili priziv Saboru.<sup>24</sup>

U pitanju crkvene nadležnosti grad Bakar u doba popisa čini zasebni arhiđakonatski Modruške biskupije, kanonski sjedinjene *per aequalitatem iurium* sa Senjskom biskupijom od 1630. godine.<sup>25</sup> U sastavu bakarskog arhiđakonata bili su crkveni okruzi (*distretti ecclesiastici*) Bakar, Volosko, Brod i Čabar.<sup>26</sup> Grad Bakar kao sjedište arhiđakonata tvori u to doba jednu gradsku župu (*parocia*), a župnik grada jedan je od svećenika bakarske zborne crkve sv. Andrije, redovito iz reda bakarskih kanonika.<sup>27</sup>

U jednoj ispravi iz 1445. godine u Bakru je zajamčeno postojanje kaptola kao zbora svećenika kolegijatne crkve sv. Andrije.<sup>28</sup> Rasapom Modruške biskupije i njenog kanoničkog zbora dio kanonika modruškog stolnog kaptola nastanio se u

*neunzehnten Jahrhunderts enthaltend alle von 1701 bis 1820 von den Souveränen Österreichs, Wien, 1822., Ergänzungsband, 1824.; Johann Christian von HELLBACH, Adels-Lexikon, Bd. 1 – 2, Ilmenau, 1825. – 1826.; Ernst Heinrich KNESCHKE, Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, Bd. 1 – 9, Leipzig, 1859. – 1870.; Otto TITAN von HEFNER, Stammbuch des blühenden und abgestorbenen Adels in Deutschland, Bd. 1 – 4, Regensburg, 1863. – 1866.; Karl Friedrich von FRANK ZU DÖFERING, Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die Österreichischen Erblande bis 1806 sowie kaiserlich Österreichische bis 1823, Bd. 1 – 5, Schloss Senftenegg, 1967. – 1974.*

23 M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 184 – 187, 194 – 198; G. OŠTRIĆ, *Grbovi u gradu Bakru*, 25 – 30.

24 HDA, Spisi Sabora Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, kut. 17, br. 33.

25 G. KOBLER, *Memorie per la storia*, vol. 1, 70.

26 G. KOBLER, *Memorie per la storia*, vol. 1, 71.

27 I. MAROCHINO, *Grad Bakar*, 153.

28 Đuro ŠURMIN, *Hrvatski spomenici*, I, MHJSM, VI, Zagreb, 1898., 157, 159.

Bakru, dok su dijelovi istog kaptola s kanonicima uzeli za rezidenciju Bribir.<sup>29</sup> U pravilu, u Bakru je od modruškog stolnog kaptola rezidirao kanonik *štilac* (*canonicus lector*), arhiđakon bakarski ili transalbinski i jedan kanonik *meštar* (*canonicus magister*). Broj bakarskih kanonika, članova zbornog bakarskog kaptola nije bio stalan pa je varirao od 6 do 9, dok biskup Petar Mariani njihov broj nije sveo na 5 članova, da bi nedugo zatim narastao na 9 članova.<sup>30</sup> Ivan Kobler tvrdi da su kanonici bakarskog zbornog kaptola naslovljavani u ispravama *molto reverendi*, a članovi modruškog stolnog kaptola *reverendissimi* iz jednostavnog razloga što je bakarski zborni kaptol, kanonski gledano, nižeg ranga od stolnog modruškog kaptola.

Popis bakarskog stanovništva pruža nekoliko demografskih parametara. Upisi započinju rubrikom broja kuće obuhvaćene popisom. Potom se pojedinačno navodi ime i prezime upisnika, kućestarješine/kućestarješice, rjeđe ime oca, osim kad osobe imaju isto ime. Domicilno se stanovništvo upisuje stanovnikom zavičajcem, a inorodno došljakom<sup>31</sup> pa se navodi godina njegova dolaska u Bakar. Na ove ćemo se podatke detaljnije osvrnuti u nastavku rada. Sljedeće se rubrike odnose na životnu dob, vjeroispovijed i službu. Potonji parametar najčešće ukazuje na stalešku pripadnost osobe. Sljedeća je bračnostatusna kategorija uz broj muške i/ili ženske djece, odnosno bez nje. Bilježene su u tri kategorije: muške/ženske osobe do 7. godine, od 7. do 15. i iznad 15. godine života. Potom slijede podatci o zanimanju upisnika, no ne za svakoga. Veličina obitelji obuhvaća članove uže zajednice, dok se kućanstvu pripisuju pridruženi članovi, bilo da su u srodstvu s glavom obitelji ili kojim drugim oblikom zajedničkog obitavanja.

Anagraf je zabilježio i osobe duhovnog staleža koje su obitavale u svojim obiteljskim zajednicama ili su tvorile vlastito kućanstvo. Na temelju tih podataka donosimo raščlambu obiteljskih zajednica tvorenih od bračnih parova, udovaca ili udovica s djecom ili bez nje, oblika njihova življenja i veličine kućanstva, potom obilježja samaca/samkinja, te svećenstva. Za raščlambu obiteljskih zajednica odlučili smo se iz razloga što je obitelj jezgra svakog društvenog sustava i odrednica naše analize popisa. Ujedno, taj je pristup određen i popisom stanovništva, odnosno popisivačevim bilježenjem bakarskih zajednica.

<sup>29</sup> Daniele FARLATI, *Illyricum sacrum*, IV, Venetiis, 1769., 112, 136.

<sup>30</sup> G. KOBLEK, *Memorie per la storia*, vol. 1, 233 – 234.

<sup>31</sup> Ante CRNICA, *Kanonsko pravo Katoličke crkve. Osobno i stvarno pravo*, sv. 2/1, Šibenik, 1941., 4 – 5.

## II. POVIJESNODEMOGRAFSKA ANALIZA

Na temelju podataka iz popisa stanovništva utvrđujemo da su u Bakru 1775. godine bile 323 jedinice stambene i javne namjene. Popisivač je bilježio kuće za stanovanje i njihove ukućane te nekoliko kuća koje u vrijeme popisa nisu bile nastanjene. Od jedinica/zgrada za javne namjene, na kraju popisa, izdvojio je tvornicu platna i radnički stambeni prostor u kojemu su boravili radnici, redom doseljene osobe. Unutar određenog teritorijalnog obuhvata popisano je sve nazočno stanovništvo. Prema upisima, grad je Bakar imao ukupno 1432 stanovnika.

Po načelu individualnosti (poimeničnosti) zabilježeno je 318 nositelja kućanstava – od tog broja 257 muških kućestarješina i 61 ženska glavarica, najčešće udovica. Prema danas uvriježenim odrednicama u popisima stanovništva, bakarski popis iskazuje obiteljsku zajednicu kroz srodnike užeg odnosa što obitavaju unutar istog kućanstva. Tvore je oba ili jedan roditelj s djecom i parovi bez djece, bake i djedovi. Valja imati na umu da neke popisane obitelji bez djece tvore obiteljsku zajednicu s pretpostavkom da njihovo potomstvo ne živi s njima, bilo zbog ženidbe ili udaje, samostalnosti (odvajanja) ili kojeg drugog razloga. Pored toga, ističemo i manjkavost popisnoga obrasca – žena kućestarješine nije upisana niti pribrojena ukupnom kućanstvu. Stoga smo se morali odrediti podatkom je li glava obitelji oženjena ili je udovac. Jednako se tako ne navodi muž ukoliko je žena nositeljica kućanstva.

## 1.0. Bračni parovi

<i>Obilježja</i>	<i>Plemstvo</i>	<i>Pučani</i>
Σ Bračnih parova	13	183
Bračni parovi bez djece	1	35
Bračni parovi s muškom djecom	9	124
Bračni parovi sa ženskom djecom	11	131
Bračni parovi sa srodnikom	1	23
Bračni parovi s pridruženim članovima kućanstva	13	39

U popisu stanovništva djelomično je iskazana staleška slojevitost bakarskoga društva: plemstvo, patricijat, pučani i dio duhovnog staleža. Pripadnici građanstva nisu istaknuti, stoga su pribrojani običnom puku. Unutar svih društvenih sastavnica pojedinačno je i poimenično naznačena obitelj kućestarješine te osobe koje obitavaju

unutar istog kućanstva. Manjkavost popisa ogleda se u tome što kod uže obitelji nije naznačena žena glave obitelji, te srodstvo i svojstvo upisanih osoba prema kućestarješini.

U Bakru su najbrojnije pučke obitelji: 183 ili 12.7%. Na bračne parove s djecom otpada 17.8%, tj. 255 pribilježanih obitelji. Bez djece je 35 parova, 2.5%. Plemićki društveni stalež zastupljen je s 0.9%, od čega je 9 bračnih parova s djecom, dok je jedna obitelj bez djece. Bračnih parova s muškom djecom je 124 iz puka, odnosno 9 iz plemstva. Nešto je veći udjel ženske djece svih uzrasta: 131 kod parova pučana i 11 plemića.

S obzirom na popisna obilježja, uočili smo kako bakarski bračni parovi ne žive s roditeljima, osim što u nekim primjerima roditelj udovac obitava u sinovljevu kućanstvu, ili pak neoženjeni brat i neudata sestra. Osim pojedinaca na služnosti, kao pridruženi članovi kućanstva bilježe se osobe neutvrđena srodstva i svojstva. Prema obilježjima, u Bakru prevladava jednostavan tip nuklearne obitelji.

## 2.0. Udovci

<i>Obilježja</i>	<i>Plemstvo</i>	<i>Pučani</i>
Σ Udovaca	4	17
Udovci bez djece	0	5
Udovci s muškom djecom	4	10
Udovci sa ženskom djecom	3	7
Udovci sa srodnikom	0	1
Udovci s pridruženim članovima kućanstva	2	3

U popisu je utvrđeno 25 udovaca, ali u raščlambi obuhvaćamo samo nositelje udovačkog obiteljskog kućanstva. Njih je 21: 4 plemića i 17 pučana. Udovci čine 1.5% ukupnog stanovništva. Među njima pet pučkih udovačkih obitelji nema djece pa te osobe žive same. Sukladno zastupljenosti, najveći broj udovaca iz pučkog staleža ima mušku djecu (10), a iz plemstva četiri dječaka različita uzrasta. Sedam udovaca ima žensko dijete, iz plemstva tri. Neki su udovci imali djecu obaju spolova, i tako su iskazani. Nitko od udovaca ne živi u zajednici s jednim roditeljem ili s obama, osim u primjeru gdje glava obitelji udomljuje srodnika. U oba staleža, kod plemstva 2, kod građanstva 3, u kućanstvu žive pridruženi ukućani. Kod plemstva su to sluga, a kod pučana im popisivač nije utvrdio svojstvo.

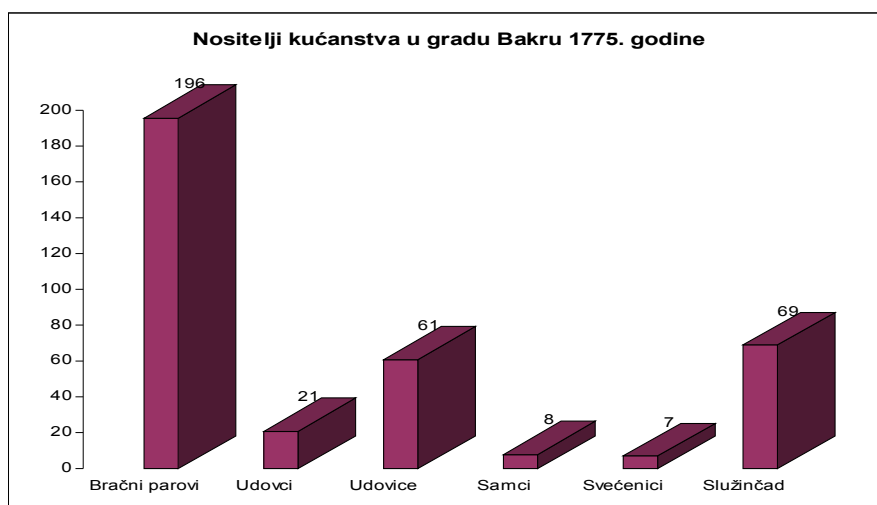


## 3.0. Udovice

<i>Obilježja</i>	<i>Plemstvo</i>	<i>Pučani</i>
Σ Udovica	2	59
Udovice bez djece	0	16
Udovice s muškom djecom	2	29
Udovice sa ženskom djecom	1	31
Udovice sa srodnikom	1	4
Udovice s pridruženim članovima kućanstva	2	11

U Bakru je ukupno bilo 86 udovica, od toga 61 nositeljica udovičkog kućanstva. Ukupno čine 4.2% stanovništva. Najvećim dijelom su pripadale puku (59), a samo su dvije iz plemstva. Kod pučanki je utvrđeno 16 udovica bez djece. Mušku djecu imaju dvije udovice iz plemićkih te 29 udovica iz pučkih obitelji. Udovica sa ženskom djecom iz puka je 31 te jedna iz plemstva. Kao i kod udovaca, ne nailazimo na podatak o zajedničkom življenju s roditeljima, što podrazumijeva da žena ozakonjenjem vlastita braka postaje dio druge obiteljske loze. Tri su pučke udovice s kojima žive drugi članovi obiteljskoga srodstva, a kod plemkinja samo jedna. Nekoliko je primjera gdje u kućanstvu s udovicom žive pridruženi ukućani: kod pučanki 11, kod plemkinja 2. Zapazili smo obitelj udovice iz puka, raznosačice, koja je, pored svog djeteta, udomila šestero nećaka, siročadi bez roditelja.

Grafikon 1.

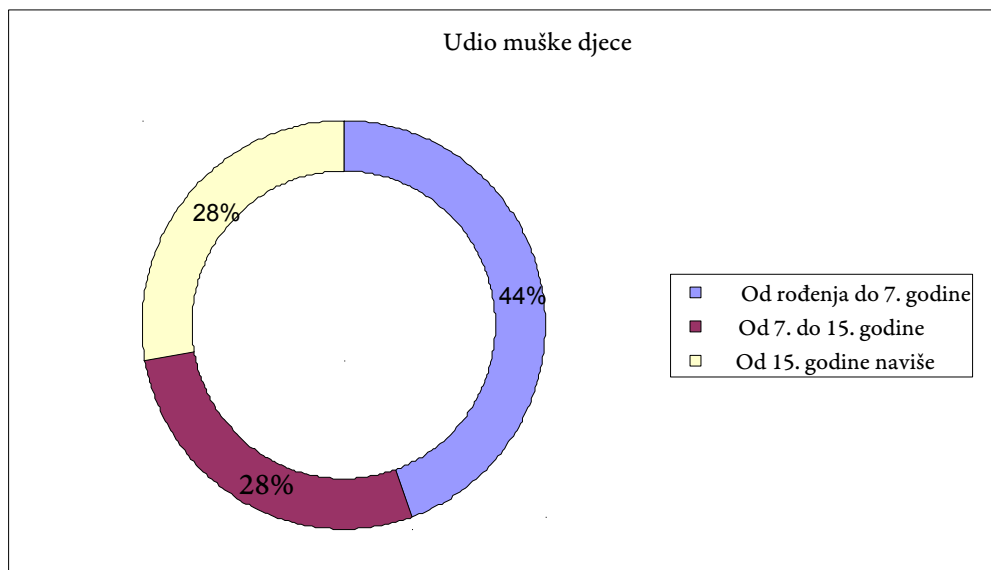


#### 4.0. Broj muške djece

Udjel muške djece razmatra se kroz tri životnodobne podjele. Prva obuhvaća mušku djecu od rođenja do 7. godine života, druga od 7. do 15. godine, što odgovara crkvenom poimanju sakramentalne zrelosti i pune punoljetnosti, a treća od 15. godine naviše.

U Bakru je muške djece obaju staleža u dobi do 7. godine života bilo 156 (44%), dok ih je od 7. do 15. te od 15. godine naviše bilo po 98 (odnosno po 28%), što je solidan pokazatelj prirodnog kretanja stanovništva. Sveukupno, popisom su zabilježena 352 muška djeteta ovih uzrasta ili 24.5% od broja stanovnika.

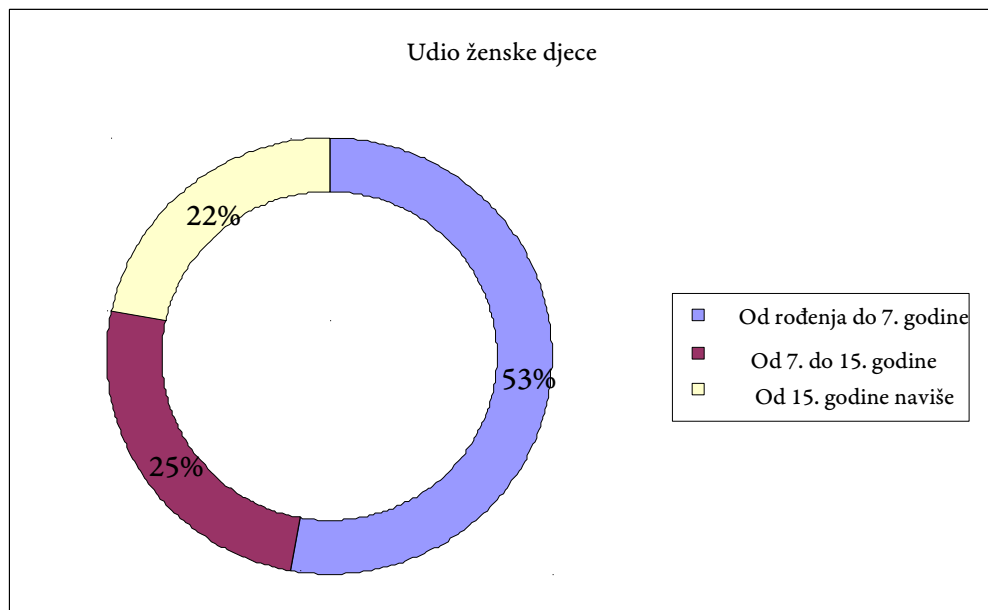
Grafikon 2.



#### 5.0. Broj ženske djece

Ženska su djeca brojno slično zastupljena unutar bakarskih obitelji, dakle kroz tri dobne podjele. Najviše ih je u dobi do 7. godine života – 177 (53%), potom od 7. do 15. – 85 (25%), a u dobi od 15. godine naviše 73 (22%). Ukupno je ženske djece bilo 335 (23.3%). Ovi podatci pokazuju da je grad Bakar imao stabilnu žensku populaciju kao budući fertilni zamašnjak.

Grafikon 3.



Ako zbrojimo mušku i žensku djecu, sveukupno je 687 osoba unutar navedene dobne podjele, što prema broju stanovnika čini 47.9%. Stoga, na temelju ovih vitalnih demografskih pokazatelja, zaključujemo kako je u gradu Bakru 1775. godine bio velik udjel mlade populacije, skoro polovica od ukupnog broja stanovnika.

#### 6.0. Samci

$\Sigma$ Samaca / samkinja	Živi sam/a	Spol	Prosječna starosna dob	Živi sa srodstvom	Spol	Prosječna starosna dob
8	4	2 m / 2 ž	55 / 42.5	4	2m / 2ž	17 / 42.5

Samci ne tvore obiteljsku zajednicu, već kućanstvo u kojem obitavaju članovi užeg ili šireg srodstva. Bakarski popis zabilježio je ukupno 8 kućanskih zajednica samaca/samkinja. Prema ukupnom broju stanovnika, to čini 0.5%. Iz tabličnog prikaza vidljiv je podjednak broj muškaraca i žena samačkog kućanstva. Muškarci su prosječno stari 55, a žene 42.5 godina. U istom omjeru samci žive s pridruženim članovima: neoženjenim bratom, neudatom sestrom i srodnim osobama. Ovdje

bilježimo nižu starostnu dob muškaraca (17), dok je kod žena prosječna starost oko 42.5 godina. Samci koji su evidentirani podrijetlom su Bakrani, zavičajci. U popisu je i 29 samaca iz skupine radnika u tvornici platna, ali njih nismo obuhvatili ovom kategorizacijom jer su privremeni stanovnici i ne tvore klasično samostalno kućanstvo.

#### 7.0. Svećenici – nositelji kućanstva

<i>Σ svećenika nos. kuć.</i>	<i>Živi sam</i>	<i>Prosječna starosna dob</i>	<i>Živi sa srodstvom</i>	<i>Prosječna starosna dob</i>	<i>Živi s pridruženim čl. kuće</i>	<i>Prosječna starosna dob</i>
7	3	50.3	4	52.7	1	50

Osobe duhovnog staleža prema kanonskim odredbama Katoličke crkve ostaju, razumljivo, u celibatu ili neženstvu. Svećenici u gradu Bakru su stanovali samostalno kao nositelji kućanstva ili s obiteljskim zajednicama užeg i šireg srodstva. Ukupno čine 0.4% stanovništva. Pojedinci koji su uživali crkveno dostojanstvo uglavnom su bili kućestarješine, a s njima su obitavali članovi uže obitelji: majka udovica, bratova obitelj ili neudata sestra. U 3 upisa svećenik je živio sam, no imamo i jedan primjer osobe na služnosti u kućanstvu svećenika. Prosječna životna dob triju skupina svećenika bila je oko 50 godina.

#### 8.0. Služinčad

Popisivač koji je načinio popis revno je upisivao i osobe koje su bile na služnosti u obiteljima pojedinih kućedomaćina. U pojedinačnom upisu naveo je njihova imena, životnu dob, zavičaj iz kojega su doselili u Bakar, vjeroispovijed te zanimanje, odnosno uži opis služnosti.

Zabilježeno je 69 osoba, od toga 7 muških slugu i 62 žene sluškinje, a to je 4.8% ukupnog stanovništva. Svi su samci i mlađe dobi, oko 22 godine života, što može značiti kako su neki od njih u Bakru privremeno.

Raščlambom smo utvrdili pravce njihovog doseljenja. Najveći broj sluga potjecao je iz samoga grada Bakra (24), potom iz obližnjih mjesta: Hreljina (13), Grobnika (4), Rijeke (3), Ribnice (3), Kastva (2), Lovrana (2), Crikvenice (1), Krka (1), Blanine (1), Mošćenice (1), Grižana (1), Grahova (1) i Bakarca (1).

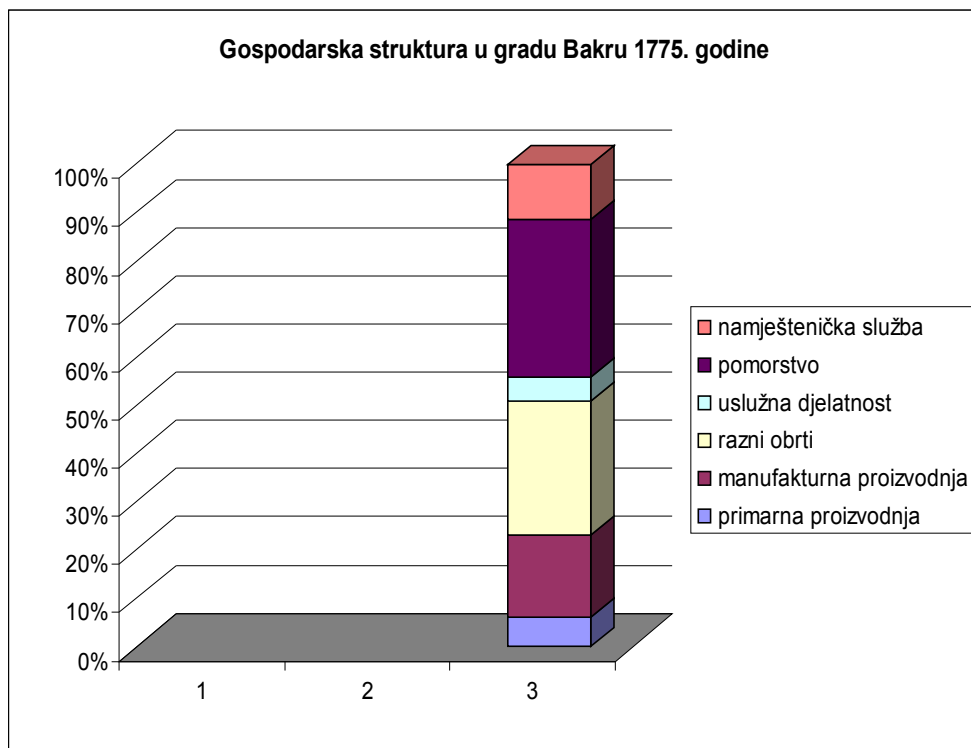
Iz drugih krajeva Monarhije došljaci potječu iz Lossa (2), Villacha (1), Pečuha (1), Odelspelga (1), Ljubljane (1), Kranja (1), Kočevja (1), Pograja (1), Travira (1), Corane (1), Gesana (1) i Grenoblea (1).

Svi su katoličke vjeroispovijedi. Zanimanja slugu nisu redovito bilježena, tek je ponekima naznačen uži opis služnosti. U većini slučajeva to su bile kuharice, jedan kočijaš, čistač, zemljoradnik i šegrt u obiteljima kućestarijšina i udomitelja.

### *Gospodarska struktura*

Gospodarsko stanje grada Bakra 1775. godine valja sagledati kroz kategorizacije iskazanih obrta. Krajem XVIII. stoljeća u gradu bilježimo različite skupine specijaliziranih obrta namijenjenih stanovnicima, što pridonosi boljem vrjednovanju njegova privrednog i društvenog razvoja.

*Grafikon 4.*



U prvoj podjeli, primarnoj proizvodnji, tek je 10 zemljoradnika, što je za grad od 1432 stanovnika neznatan udjel ljudi koji se bave poljoprivredom. Pretpostavljamo da su to sitni obrađivači vlastitih dobara, uglavnom za svoje potrebe. Zabilježeno je 12 ribara, od kojih su trojica u dobi od 15 godina, mladići iz ribarskih obitelji. Dakle, i u ovoj djelatnosti možemo zaključiti da su to bili sitni ribari za svoje i lokalne potrebe. Ukupno su zastupljeni sa 6.1%.

Druga se podjela odnosi na obrtnike u prerađivačkoj, proizvodnoj i manufakturnoj djelatnosti. Unutar prerađivačke proizvodne djelatnosti najtraženiji su: postolari (15 + 3 šegrta), krojači (11 + 6 šegrta), pećarice (8 + 1 naučnica), bačvari (7), kovači (6), konopar (1), vlasuljar (1) te jedan brodograditelj. Svi su se bavili izradom odnosno proizvodnjom gotovih predmeta.

Nije lako razlučiti gdje prestaje manufakturni, a započinje industrijski način proizvodnje. Stoga ovoj skupini pribrajamo tekstilni veleobrt koji je vrlo uspješno djelovao u gradu Bakru. U popisu stanovništva zabilježen je velik broj djelatnika unutar tekstilne struke: 2 tkalačka majstora, 1 tkalački mastioničar, 1 roljačar (valjar), 29 tkalaca došljaka, 2 domaća tkalca te 2 tkalje i 20 naučnica ovog zanata. Domaće tkalje, ističemo, u tvornici su radile već s 15 godina života! U gospodarskoj strukturi Bakra obrtnici ovih grana sačinjavaju 16.8% različitih djelatnosti. Drugi se obrti javljaju sporadično i vjerojatno su baš u tom broju bili potrebni i dostatni.

Pored spomenutih obrtnika, u gradu su djelovali i drugi: raznosačice (19 + 11 naučnica), raznosači (18 + 4 šegrta), kalafati (14), zidari (12), kamenoklesari (7), tesari (2 + 1 šegrt), kositar-krpač lonaca (1), mesar (1), brijač (1), glasonoša/teklić (1), poštar (1), pećar, osoba koja održava krušnu peć (1), barkarjol (1), slikar (1) te jedan lađar. Uz ova se zanimanja javljaju i osobe sa zvanjem: liječnici (2), ranarnik (1) te dvije primalje. Spomenuti obrti i obrtnici zastupljeni su s 27.8% bakarskog pučanstva.

Ostali su obrti zastupljeni prema očitim potrebama stanovništva, uglavnom uslužne i ugostiteljske namjene. Slijedi podjela prema oblicima trgovačke djelatnosti: trgovci (12 + 3 naučnika), prodavač ili trgovac mješovitom robom (1). Od ugostiteljske djelatnosti popisani su birtijaš (1) i krčmar (1). Ukupno 5% bakarskog stanovništva bavilo se obrtima uslužno-ugostiteljske namjene.

Mornari svojim brojem zauzimaju prvo mjesto među bakarskim zanimanjima. Međutim, njih ne zanima samo plovidba morem, već raznovrsne pomorske djelatnosti. U gradu Bakru je, prema popisnim podacima, bilo 108 mornara, 3 pomorca i 5 pomorskih kapetana brodova. Zanimljivo je istaći da su među mornarima 22 mladića

u dobi do 15. i od 15. godine života bili orijentirani na pomorsko zanimanje, što zorno svjedoči o pomorskoj orijentaciji Bakrana. Ova je djelatnost najzastupljenija, s 32.6%.

Posljednja se skupina odnosi na činovničko-namješteničku službu zastupljenu s 11.5%. Na čelu grada bio je kaštelan. Činovničku službu vršilo je 17 osoba iz popisa i 3 uredska poslužnika. U Bakru je djelovao jedan sudac, pravnik te odvjetnik s dva pripravnika struke. Od drugih službi iz civilnog i vojnog područja zabilježeno je 13 dominijalnih vojnika (stražara, od njih dva desetara), 2 policajca i jedna osoba iz vojničke službe.

U popisu se bilježi: 1 student i 15 školaraca. Primjećujemo da nema upisanog učitelja, profesora – što znači da se obrazovanje bakarskih školaraca odvijalo pri kaptolu.

Na temelju iznesenih gospodarskih pokazatelja možemo zaključiti da je grad Bakar bio pogodan i privlačan za život i djelovanje u njemu, što potvrđuje velik broj došljaka. Tu pogodnost omogućili su razvijeni i raznovrsni obrti, a posebice njegov geografski smještaj povoljan za pomorski i kopneni promet, pa time i trgovinu. Od posebnog je značenja bio početak industrijalizacije, tj. rad domaćeg i inorodnog stanovništva u tvornici platna. Tako je stanovništvo zadržano u Bakru, posebice mlado, što se ogleda u popisu. Gospodarska je struktura očevidno utjecala na sastav obitelji i njenu veličinu.

### III. DRUŠTVENA STRUKTURA

#### *Plemićki stalež*

Grad Bakar je imao više plemićkih porodica. U svom rukopisu *Staro bakarsko plemstvo (Armalia et insignia antiquae Buccarensis nobilitatis)* marljivi je bakarski zavičajac Matija Mažić donio grbove i podatke o 12 starih bakarskih porodica.<sup>32</sup> Na temelju popisa iz 1775. godine utvrdili smo da je plemićkom staležu u gradu Bakru pripadalo ukupno 25 porodica. Popisom su obuhvaćene i porodice doseljenika koje su uživale plemićki status, iako se nisu zadržale dugo u gradu Bakru niti su se smatrale Bakranima; međutim, njihova imena, što je sasvim razumljivo, bilježe bakarske matične knjige.<sup>33</sup> Kako su 1775. svojim brojem pojačale plemićki bakarski "korpus", donijeli smo ih s domaćim plemićkim porodicama u popisu abecednim slijedom.

<sup>32</sup> Fotokopija Mažićeva rukopisa u: DAZD, Miscellanea, svež. 191, poz. 39, ff. 1 – 2.

<sup>33</sup> Matične knjige župe Bakar u izvorniku se nalaze u Državnom arhivu u Rijeci. U radu su korišteni snimci iz Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu (film: M-2712, M-2713, M-2715). Navode u radu bilježimo po maticama krštenih (MK), vjenčanih (MV) i umrlih (MU).

Agnese. Obitelj je talijanskog podrijetla s istočne obale Italije, doseljena u Bakar u XVII. stoljeću, u vrijeme komorske uprave Primorskih imanja, službe u koju su stupili mnogi članovi ove obitelji.<sup>34</sup> Plemstvo Svetog Rimskog Carstva podijelio je 1718. Karlo VI. komorskom činovniku u Bakru Dominiku Agneseu.<sup>35</sup> Plemički je naslov *de Agnese* istaknuo podno oltara sv. Antuna Padovanskog koji je dao podići u bakarskoj kolegijati.<sup>36</sup> Bakarska grana izumrla je početkom XIX. stoljeća.

Brozinić. Spominju se u Bakru od 1692. godine.<sup>37</sup> Plemstvo ugarsko-hrvatsko podijeljeno je 25. svibnja 1712. Matiji Brozinoviću, njegovoj ženi Jeleni rođ. Kovačić i njihovoj djeci: Mihovilu, Josipu, Grguru i Jurju.<sup>38</sup> Ta je podjela zabilježena i u *Kraljevskim knjigama*.<sup>39</sup> Na Hrvatskom je saboru 5. lipnja 1740. proglašeno plemstvo za Antona Brozinovića na temelju spomenute grbovnice.<sup>40</sup>

Carina. U protokolu senjskog plemstva bilježe se kao stara senjska obitelj koja je nekada pripadala plemstvu Bergama, odakle su doselili u Senj. Prvi od Carina došao je Okravije u službu Petra Zrinskog.<sup>41</sup> U izvornoj povelji čitamo da je Leopold I. (grbovnica izdana u Beču 20. travnja 1675.) podijelio ugarsko-hrvatsko plemstvo Aleksandru Carini, ženi mu Petronili, zetu Jakobu Stembergu i Aleksandrovoj braći: Bartolu, Pavlu, Franji i Jakovu Carini.<sup>42</sup> Iz ove porodice bilježe se 1778. godine kao pripadnici patricijata Emerik Carina i Ivan Nepomuk Carina. Emerik Carina je obnašao dužnost solarskog kontrolora.<sup>43</sup>

<sup>34</sup> M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 180, 184, 187.

<sup>35</sup> J. G. MEGERLE von MÜHLFELD, *Österreichisches Adels-Lexikon*, Ergz., 231; J. Ch. von HELLBACH, *Adels-Lexikon*, Bd. 1, 54; E. H. KNESCHKE, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon*, Bd. 1, 23.

<sup>36</sup> Arhiv HAZU Zagreb, K-VIII, 242, Bartolomej Vicko BARČIĆ, *Historia d'alcune antiche memorie di Buccari*, 1740., 350.

<sup>37</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 74.

<sup>38</sup> HDA, Fond-885, Zbirka grbovnica, Grbovnica obitelji Brozinović, d. d. 25. svibnja 1712.

<sup>39</sup> MOL, Lib. Reg., XXIX, p. 108 – 109.

<sup>40</sup> *Zaključci Hrvatskog sabora*, IV, 1735. – 1743., Zagreb, 1964., 229.

<sup>41</sup> Mile MAGDIĆ, "Prilozi za poviest starih plemićkih obitelji senjskih", *Starine JAZU*, XII, Zagreb, 1880., 224.

<sup>42</sup> M. MAGDIĆ, "Prilozi za poviest starih plemićkih porodica senjskih", *Starine JAZU*, XV, Zagreb, 1883., 161 – 163; *A Magyar Országos Levéltár címereslevelei*, Szerkesztette Kollega Tasoly István es Nyulásziné Straub Éva, Budapest, 2000., s. v. Karina Sandor.

<sup>43</sup> Državni arhiv u Zadru (dalje: DAZD), Spisi Vlade za Dalmaciju (1798. – 1806.), svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v. (dalje: SVD).



**Defranceschi.** U Bakru je od 1771. kao vikarijalni dnevničar zapisan Ivan Krstitelj, a njegova obitelj nije obuhvaćena u dosadašnjim katalogima bakarskih plemićkih porodica. Kobler donosi podatke o trima riječkim plemenitaškim obiteljima koje su pisane *de Franceschi e Defranceschi*. Prvi plemeniti Defranceschi došli su iz Friulija, a druga obitelj iz Pazina i obje su pripadale plemićkom staležu.<sup>44</sup> Bakarski činovnik Ivan Krstitelj u našem popisu pripadao je pazinskoj lozi. Njemu je 1773. godine u Bakru krštena kći Marija Doroteja, a sakrament krštenja podijelio je don Juraj Akačić. Kumovi su bili odreda plemićkoga roda, i to: Andrija Grgotić i Ana Marija, žena Josipa pl. Vranjanina.<sup>45</sup> Godine 1776. Ivanu Krstitelju je kršteno drugo dijete, kći Antonija.<sup>46</sup>

**Denaro.** Po Mažičevim podacima, car i kralj Leopold I. podijelio je plemstvo 14. siječnja 1695. Petru Denaru, carskom upravitelju komorskih dobara, koji je u Bakar doselio iz Messine (Sicilija).<sup>47</sup> Kobler tvrdi da je tom Petru bilo podijeljeno plemstvo Austrijskih nasljednih zemalja, a njegovu sinu Petru Feliksu, bakarskom podkapetanu, podijeljeno je 1735. plemstvo Svetog Rimskog Carstva.<sup>48</sup> U riječki patricijat bili su upisani 1699. godine.<sup>49</sup> Popis iz 1775. bilježi samo udovicu Margaretu Denaro, što govori da je rod u svom bakarskom ogranku bio u izumruću.

**Genčić.** Obitelj nije bakarska niti je obuhvaćena u dosad objavljenim katalogima bakarskoga plemstva. U popisu iz 1775. Franjo Ksaver Genčić naznačen je kao došljak, nastanjen u Bakru od oko 1768. godine. Nije poznato što je u Bakru radio jer mu nije naznačena ni dužnost ni služba. Bio je oženjen, bez djece. Po zapisanu pridjevku *de Loewenhof* proizlazi da je pripadao plemićkoj porodici. Poznati leksikoni austrijskog i njemačkog plemstva donose podatak o plemstvu Genčića. Plemstvo Svetog Rimskog Carstva podijeljeno je 1763. godine Josipu Genčiću<sup>50</sup> iz Ostrogonas

<sup>44</sup> G. KOBLEK, *Memorie per la storia*, vol. 3, 157, 158.

<sup>45</sup> Bakar, MK, IV, fol. 112.

<sup>46</sup> Bakar, MK, IV, fol. 139.

<sup>47</sup> M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 181, 184 – 185; C. G. F. HEYER von ROSENFELD, *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien (Der Adel des Königreichs Dalmatien)*, 38.

<sup>48</sup> G. KOBLEK, *Memorie per la storia*, vol. 3, 156 – 157.

<sup>49</sup> Riccardo GIGANTE, "Blasonario fiumano", *Fiume. Rivista della Società di studi fiumani in Fiume*, XIII-XIV, 1935./1936., Rijeka, 1938., 103.

<sup>50</sup> J. G. MEGERLE von MÜHLFELD, *Österreichisches Adels-Lexikon*, Ergz., 189; J. Ch. von HELLBACH, *Adels-Lexikon*, 2, 416; E. H. KNESCHKE, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexikon*, 3, 482; O. TITAN von HEFNER, *Stammbuch*, Bd. 2, 27, 18.

pridjevkom von Löwenhof. Frano Ksaver Genčić bio je pripadnik bakarskoga patricijata.<sup>51</sup>

Grgotić. U dostupnoj heraldičkoj literaturi nema spomena o plemstvu Grgotića. Iako Mažić navodi da su plemstvo stekli poveljom carice Marije Terezije, ne donosi nadnevak povelje ni plemstvo koje su stekli.<sup>52</sup> Isti tvrdi da je plemstvo bilo podijeljeno Andriji Grgotiću, carskom carinskom upravitelju. Plemstvo je podijeljeno i Ivanu Leopoldu Grgotiću jer je plemićkim pridjevkom *de* bilježen u bakarskim maticama, kao i naslovom knez.<sup>53</sup> U matičnim se knjigama 1761. bilježi kum knez Ivan Leopold G(e)rgotić, *sudacz gospocki*.<sup>54</sup> Također, kum je 1772. *domino Andrea Gergotich salium exactor*,<sup>55</sup> potom 1773. *agente salium Andrea Gergotich*.<sup>56</sup> Godine 1806. bilježi se udaja kćeri Ivana Leopolda Grgotića.<sup>57</sup> Među bakarskim patricijima je Leopold Grgotić, a bio je kameralni kaštelan gospoštije Vinodolske.<sup>58</sup>

Jaketić. Po Mažiću, Jaketići su stara bakarska porodica, a tvrdi se da je izumrla 1701. godine.<sup>59</sup> To nije točno jer nam se pripadnici tog plemenitog roda pojavljuju u dokumentima tijekom cijelog XVIII. stoljeća. Ivan Matija Jaketić postavljen je za hreljinskog kaštelana 1713. godine, a od 1715. u Bakru je *officiale de legnami* ili *činovnik nad liesom*, kako to prevodi Mažić.<sup>60</sup> Ivanu Matiji je 1730. podijeljeno plemstvo Svetog Rimskog Carstva.<sup>61</sup> U bakarskom patricijatu Nikola je Jaketić zdravstveni upravitelj u Kraljevici.<sup>62</sup> U Bakru je bilo nekoliko obitelji tog prezimena, a samo su pripadnici plemićke loze dosljedno pisani *de Jaketić*.

51 DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

52 M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 181, 185.

53 Knez označava slobodnog čovjeka (knapa), ali i plemenitaša. O značenju pojma vidi: Vladimir MAŽURANIĆ, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, I. dio, Zagreb, 1908. – 1922., 514 – 516.

54 Bakar, MK, IV, fol. 11v, 13v.

55 Bakar, MK, IV, fol. 107.

56 Bakar, MK, IV, fol. 117v.

57 Bakar, MV, II, fol. 212v.

58 DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

59 M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 75.

60 M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 196.

61 J. G. MEGERLE von MÜHLFELD, *Österreichisches Adels-Lexikon*, 328.

62 DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

M a r o c h i n i. Obitelj je podrijetlom iz zapadne obale Italije, a u Bakar dolazi pomorski kapetan Ivan Marochini, koji se oženio Matejom ili Jelenom Paravić. U crkvi sv. Andrije podigao je oltar sv. Ivana Evanđelista i obiteljsku grobnicu. Imao je tri sina: Franju, Jurja i Ivana, te je praotac bakarskih porodica Marochini i Marochino.<sup>63</sup> Car i kralj Karlo VI. podijelio je ugarsko-hrvatsko plemstvo Ivanu Marochiniju 25. svibnja 1712. godine,<sup>64</sup> a ta je podjela ubilježena u *Kraljevske knjige (Libri Regii)* Ugarskoga Kraljevstva.<sup>65</sup> U patricijatu je 1778. zabilježen trgovac i dohodarnik Jakov Marochini.<sup>66</sup>

M a r o c h i n o. Grbovnicom od 11. listopada 1738. godine Karlo VI. podjeljuje plemstvo Svetog Rimskog Carstva i Austrijskih nasljednih zemalja Franji Marochiniju, sinu Ivanovu, s pridjevkom *de Marochino* te je pridjevak postao novo prezime loze Marochinija.<sup>67</sup> Kobler je donio rodoslijed riječke loze Marochina.<sup>68</sup>

M a ž i ć. Rod se spominje u Bakru od 1640. godine.<sup>69</sup> Plemstvo ugarsko-hrvatsko podijelio je Leopold I. Bakraninu Matiji Mažiću koji je nakon ženine smrti prešao u svećenstvo.<sup>70</sup> Njegovo je plemstvo proglašeno na Hrvatskom saboru 13. siječnja 1678. godine.<sup>71</sup> U braku je imao kćeri Katarinu i Jелenu te sinove Ivana i Franju.

M i k u l i ć. U bakarskom je popisu na prvom mjestu zabilježen Franjo Mihovil Mikulić, došljak, kao bakarski upravitelj. Mažić ga donosi u popisu bakarskih kapetana i upravitelja s plemićkim naslovom, a po njegovim podacima<sup>72</sup> u jednoj je ispravi naslovljen kao *illustrissimus dominus*. Obiteljskim korijenima nije Bakararin; vjerojatno je pripadnik poznate obitelji Mikulić od Brokunovca koja je pripadala plemstvu Zagrebačke županije. U povijesti hrvatskog plemstva dva su poznata roda toga prezimena: Mikulići od Mikulića i Mikulići od Brokunovca ili Moravča.<sup>73</sup>

63 G. KOBLER, *Memorie per la storia*, vol. 3, 169 – 170; M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 181.

64 HDA, Fond-885, Zbirka grbovnica, Grbovnica obitelji Marochini, d. d. 25. svibnja 1712.

65 MOL, Lib. Reg., XXIX, p. 108 – 109.

66 DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

67 HDA, Fond-885, Zbirka grbovnica, Grbovnica obitelji Marochino, d. d. 11. listopada 1738.

68 G. KOBLER, *Memorie per la storia*, vol. 3, 169, 170.

69 M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 75.

70 M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 182, 186.

71 *Zaključci Hrvatskog sabora*, I, 1631. – 1693., Zagreb, 1958., 381.

72 M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 79.

73 I. BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, 120.

Mikulići od Mikulića izumrli su već krajem XVII. stoljeća i zato bakarski upravitelj Franjo Mihovil može pripadati jedino Mikulićima od Brokunovca, iako ga Pavao Maček, autor knjige o Mikulićima, nigdje ne spominje.<sup>74</sup> Može se pretpostaviti da je on bio sin Mihovila pl. Mikulića koji je službovao u Severinu, a grad Bakar je od 1777. do 1786. doista bio u sastavu Severinske županije.

Orebić. Podrijetlom su iz mjesta Orebića na Pelješcu, a u Bakar su doseljeni prije 1690. godine.<sup>75</sup> Bakarsku granu osniva kapetan Cvito Orebić kojemu je, skupa s bratom Stjepanom i nećakom Markantunom, 3. prosinca 1707. godine podijeljeno plemstvo Svetog Rimskog Carstva i Austrijskih nasljednih zemalja plemićkim listom cara i kralja Josipa I.<sup>76</sup> Mažić ističe da je obitelj dala mnogo pomorskih kapetana, municipalnih činovnika i kanonika.<sup>77</sup> Bakarskim su patricijima bili Antun Josip, zakupnik trgovine ugljenom, i Antun Marija Orebić, tržišni povjerenik i voditelj ispostave.<sup>78</sup>

Ostrogović. U popisu je kao bakarski liječnik ranarnik zabilježen dr. Franjo Ostrogović. Podrijetlom je s otoka Krka. On je 1778. godine upisan u bakarski patricijat,<sup>79</sup> a njegovom sinu Bernardu izdao je bakarski municipij 1799. svjedodžbu o pripadnosti bakarskom patricijatu.<sup>80</sup> Bernard Ostrogović je 6. rujna 1800. upisan u krčko plemstvo.<sup>81</sup>

Paravić. Ugarsko-hrvatsko plemstvo podijeljeno je bakarskim Paravićima ili Paravijićima plemićkim listom izdanim 25. svibnja 1712. godine.<sup>82</sup> Na Hrvatskom saboru 4. travnja 1713. godine proglašeno je plemstvo na temelju izvorne grbovnice za prvostečnike plemstva Mihovila Matijina i Vicencija Paravića.<sup>83</sup> Plemstvo Paravića

<sup>74</sup> Pavao MAČEK, *Dva stara roda Zagrebačke županije. Mikulići od Brokunovca i Črnkovečki od Črnkovca*, izd. Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", Zagreb, 2007., 26, 40, 161 – 162.

<sup>75</sup> Nenad VEKARIĆ, *Pelješki rodovi*, sv. 2, Dubrovnik, 1996., 113.

<sup>76</sup> Državni arhiv u Dubrovniku, *Diversa de foris (Razno z dvora)*, sv. 148, fol. 1 – 6v.

<sup>77</sup> M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 182.

<sup>78</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

<sup>79</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v; M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 83.

<sup>80</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 43, 94.

<sup>81</sup> DAZD, SVD, svež. 82, god. 1800., kat. VII, br. 5199, fol. 904.

<sup>82</sup> HDA, Hrvatsko plemstvo, Paravić, P, br. 18; Fond-885, Zbirka grbovnica, Grbovnica obitelji Paravić (prijepis), d. d. 25. svibnja 1712.

<sup>83</sup> *Zaključci Hrvatskog sabora*, II, 1693. – 1713., Zagreb, 1958., 520.

upisano je u *Kraljevske knjige* Ugarskoga Kraljevstva.<sup>84</sup> Na Hrvatskom saboru 5. lipnja 1740. ponovno je iskazano i potvrđeno plemstvo bakarskim Paravićima.<sup>85</sup> Matej Josip pl. Paravić stekao je kraljevskom darovnicom 14. rujna 1798. nekadašnje frankapansko dobro Čabar te su njegovi potomci isticali pridjevak Čabarski, a ta se loza davno utrnila u muškom koljenu.<sup>86</sup> Čabarsko su dobro naslijedili mađarski plemenitaši Ghyczy.<sup>87</sup> U bakarskom su patricijatu od 1778. bili kaštelan Anton Paravić te Matej Paravić, tajnik i dnevničar trgovačko-mjenbenog suda u Bakru.<sup>88</sup>

Raffaelis. U Bakar su došli iz Pesara u Italiji.<sup>89</sup> Antonu Mariji Raffaelisu Leopold I. podijelio je 1680. plemstvo Svetog Rimskog Carstva, a taj je naslov Raffaelis dao uklesati na grobnicu koju je podigao u crkvi Majke Božje u Bakru.<sup>90</sup> Od Raffaelisa se u bakarskom popisu iz 1775. spominje samo udovica Katarina.

Rehner. U popisu iz 1775. zabilježena je jedino udovica Helena Rehner. Rehnerovi su pripadali plemićkom staležu i vjerojatno se radi o austrijskoj porodici. Potvrdu pripadnosti plemstvu imamo u matičnim knjigama kada je 1769. u Bakru krštena Marija Helena Josipa, kći (*nobilis domini*) Josipa Rehnera i njegove žene Helene. Očito je Helena rano ostala udovica kada je 1772. godine na krštenju, gdje je bila kuma, zabilježena kao *vidua*. U bakarskim maticama iz 1771. upisan je kao kum gospodin Ferdinand Rehner.

Rossignoli. U Bakar je oko 1766. godine doselio Juraj/Giorgio Rossignoli pok. Ivana, trgovac, u popisu iz 1755. naslovljen oznakom *signor*. Podrijetlom je iz Pirana u Istri, a njegova je obitelj pripadala plemićkom vijeću toga grada.<sup>91</sup> Obitelj je talijanskoga podrijetla, vrlo stara, s rodoslovljem od XVI. stoljeća.<sup>92</sup> Kao bakarski patricij ubilježen je 1778. Juraj Rossignoli, trgovac.<sup>93</sup>

<sup>84</sup> MOL, Lib. Reg., XXIX, p. 109 – 111.

<sup>85</sup> *Zaključci Hrvatskog sabora*, IV, 1735. – 1743., Zagreb, 1964., 227.

<sup>86</sup> I. BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, 140; E. LASZOWSKI, *Gorski kotar i Vinodol*, 56 – 57.

<sup>87</sup> *Magyar nemzetségi zsebkönyv*. II. Rész. Nemes családok, Első kötet, 228 – 229, 233.

<sup>88</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

<sup>89</sup> M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 186.

<sup>90</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 56.

<sup>91</sup> L. MORTEANI, *Notizie storiche della città di Pirano*, Trst, 1886., 157.

<sup>92</sup> "Rossignoli", *Bollettino araldico storico genealogico*, 9, 1910., 6, 41 – 42.

<sup>93</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

R o s s i S a b b a t i n i. Riječki heraldičar Riccardo Gigante piše da su Sabbatini Rossi od 1567. pripadali patricijatu grada Rijeke.<sup>94</sup> Kobler pak donosi da je prvi Rossi Sabbatini u Rijeci bio neki Ivan Krstitelj/Giovanni Battista iz Genove koji se u prvoj polovini XVII. stoljeća nastanio u Rijeci te imao sina Ivana Krstitelja koji je 1687. postao vijećnik patricij. Njegov je sin Anton Pavao 1740. bio fiskalni vikar u Bakru, a potom i sudbeni vikar. Bio je oženjen Marijom Orlando te je imao sinove Josipa, Antona i Petra, od kojih je Anton bio bakarski kanonik.<sup>95</sup> U godini nastanka popisa, 29. studenoga 1775. u Bakru *nobilis dominus* Franjo Rossi Sabbatini, sin Antona, fiskalnog vikara, ženi se s plemenitom Marijom, kćerkom pok. Ivana Franje de Marochina, a sam čin obavljen je u kući Rossi Sabbatinija.<sup>96</sup> Franjo Rossi Sabbatini, komunitativni sudac grada Rijeke, primljen je u bakarski patricijat 1778. godine.<sup>97</sup> U popisu 1775. u Bakru žive kanonik Anton Rossi Sabbatini i njegova majka Jozefa, kojoj je na kumovanju pri krštenju 1769. istaknuto da je rođena d'Orlando. Time se htjelo naglasiti da je potekla od glasovite riječke obitelji mletačkoga podrijetla<sup>98</sup> s austrijskim plemstvom od 1715. godine.<sup>99</sup>

R o z m a n i ć. Stari su rod nastanjen u Bakru i Kostreni, a u Bakru se javljaju od 1611. godine.<sup>100</sup> Grbovnicom izdanom u Beču 22. srpnja 1628. Ferdinand II. podijelio je ugarsko-hrvatsko plemstvo bakarskom plovanu Matiji Rozmaniću i njegovim sinovcima Antonu, Petru i Jurju.<sup>101</sup> Podjela plemstva objavljena je na Hrvatskom saboru 1631. godine.<sup>102</sup> Gospodar Bakra Petar Zrinski potvrdio je slobodnjačke pravice Antonu Rozmaniću 1640., a ban Ivan Drašković potvrđuje 1649. da su Matija i njegovo potomstvo uvedeni u knjigu hrvatskog plemstva od saborske odluke 13. lipnja 1631. temeljem obiteljske grbovnice. U Bakru Rozmanići potvrđuju plemstvo 1748. i 1749. godine, a potom Ivanu Rozmaniću, potomku plemenitih Rozmanića,

94 R. GIGANTE, "Blasonario fiumano", 102.

95 G. KOBLER, *Memorie per la storia*, vol. 3, 179.

96 Bakar, MV, II, fol. 127.

97 DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v; M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 98.

98 G. KOBLER, *Memorie per la storia*, vol. 3, 174.

99 R. GIGANTE, "Blasonario fiumano", 145 – 146.

100 G. OŠTRIĆ, *Grbovi u gradu Bakru*, 29.

101 Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka, Zbirka arhivalija, br. 1.

102 G. OŠTRIĆ, *Grbovi u gradu Bakru*, 29.

Sabor izdaje svjedodžbu da mu pripada plemstvo po grbovnici iz 1628. godine. Iste godine u Bakru iskazuju i potvrđuju plemstvo braća Matija, Josip i Juraj Rozmanić. Godine 1782. u Rijeci je izdana svjedodžba kojom se Rozmanićima priznaje plemstvo Severinske županije i Ugarskog primorja.<sup>103</sup>

S a m s o n. Josip Samson, kontrolor solarskog ureda, zabilježen je u popisu koji obrađujemo. Ima više porodica toga prezimena u ugarskome plemstvu, a bez pouzdanog rodoslovlja nije znanstveno korektno svrstavati ga u bilo koju od njih. Svakako, naš Josip Samson iz popisa pripada plemićkom staležu. Naslovljen plemstvom (*nobilis dominus*), zabilježen je već 1774. godine u matičnim knjigama krštenih, a i 1776., kada je obavljeno krštenje njegova sina Ignaca Vjenceslava Josipa, s istaknutim plemićkim naslovom. U bakarskim knjigama umrlih zabilježena je 1783. smrt "plemenite gospođe udovice" Barbare Samso (!), pa ne znamo je li valjano pripisati je ovoj obitelji.

S c h o p p. U popisu je zabilježen gospodin Josip Schopp, pristav i došljak u Bakar. Bio je neoženjen, a živio je u kućanstvu Franje Mihovila Mikulića. Schoppu je plemićki naslov (*nobilis dominus*) istaknut kada je kumovao na jednom krštenju 1771. godine, nakon čega je često bio kum mnogim Bakranima. Kojem je plemstvu pripadao, nije bilo moguće utvrditi jer tog prezimena nema u dostupnim leksikonima austrijskog i ugarskog plemstva.

S t e i n b e r g. Kobler donosi opširnu povijest riječke porodice Stemberg, koja je u dokumentima zabilježena oblikom Steinberg.<sup>104</sup> U bakarskom se popisu navodi da su se doselili oko 1765. godine. Ova je stara obitelj stekla plemstvo Svetog Rimskog Carstva 1622., a ugarsko-hrvatsko plemstvo plemićkim listom Ferdinanda II. od 5. kolovoza 1631.<sup>105</sup> U riječkom iskazu plemićkih porodica iz 1807. godine tvrdi se da svi tada živući plemeniti Steinberg potječu u izravnoj liniji od Jurja, Jeronima, Bartola i Ivana. Kao kumu na krštenju 1769. Josipu Mariji je zabilježeno da je *perillustris de Stemberg*,<sup>106</sup> a iste godine kršten mu je sin Ivan Nepomuk Josip Filip, pisano *de Steinbergh*.<sup>107</sup> Također, Josip Marija je sa ženom Elizabetom 1771. godine bio kum na

<sup>103</sup> G. OŠTRIĆ, *Grbovi u gradu Bakru*, 29 – 30, 32, 34.

<sup>104</sup> G. KOBLE, *Memorie per la storia*, vol. 3, 181 – 182.

<sup>105</sup> R. GIGANTE, "Blasonario fiumano", 157 – 158; G. KOBLE, *Memorie per la storia*, vol. 3, 182.

<sup>106</sup> Bakar, MK, IV, fol. 74v.

<sup>107</sup> Bakar, MK, IV, fol. 95.

jednom krštenju. Iste im je godine rođen i kršten drugi sin, Ksaver Nikola Josip,<sup>108</sup> a 1772. godine isti Josip *de Seimberg* (!), carsko-kraljevski blagajnik, kumuje na krštenju sina Josipa Sinibaldija.

Stip a n o v i ć. U dosadašnjim katalogima bakarskog plemstva nema Stipanovića. Istina je pak da je među prve patricije 13. svibnja 1778. upisan i Matija Stipanović.<sup>109</sup> Ukoliko su bakarski Stipanovići došli iz Senja, onda bi ih trebalo ubrojiti u plemićki stalež.<sup>110</sup> Car i kralj Rudolf II. je 15. ožujka 1591. godine podijelio plemstvo Svetog Rimskog Carstva Kasparu Stipanoviću, sinu uskočkog vojvode Mihovila Stipanovića uz popravak grba u nakitu.<sup>111</sup> U matičnim se knjigama 1765. bilježi kao krsni kum Matej *a(b)* Stipanović.<sup>112</sup>

Tij a n i ć. U rukopisu *Armalia et insignia antique nobilitatis Buccarensis* Mažić piše da je Leopold I. plemićkim listom od 17. prosinca 1672. podijelio ugarsko-hrvatsko plemstvo Bakraninu Matiji Tijaniću i njegovoj braći Grguru i Bartolu te Grgurovu sinu Matiji i Bartolovim sinovima Tomi i Matiji.<sup>113</sup> Plemstvo Tijanića je proglašeno na Hrvatskom saboru 1680. i 1740. godine.<sup>114</sup> Ivan Nepomuk Tijanić je imenovan i postavljen 1778. za sudca u Primorskom kotaru.<sup>115</sup> Zabilježen je kao bakarski patricij.<sup>116</sup>

Jedna je loza Tijanića reducirala prezime u T i j a n ( T h i a n ), a da se doista radi o plemenitim Tijanićima, dokazuje redovito istican plemićki naslov. Godine 1774. kršten je Anton, sin *nobilis Nicolai Thian*.<sup>117</sup> Potom je 1777. kršten Juraj, sin *nobilis Josephi Thian*.<sup>118</sup> Godine 1778. krštena je Antonija, kći plemenitog Pavla (*nobilis*

<sup>108</sup> Bakar, MK, IV, fol. 100v.

<sup>109</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 98.

<sup>110</sup> M. MAGDIĆ, "Popis patricijskih i građanskih porodica senjskih od godine 1758.", *Starine JAZU*, XVII, 1885., Zagreb, 50, 51.

<sup>111</sup> C. G. F. HEYER VON ROSENFELD, *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien (Der Adel des Königreichs Dalmatien)*, 131.

<sup>112</sup> Bakar, MK, IV, fol. 41.

<sup>113</sup> M. GRANIĆ, "Tragom rukopisa", 182 – 183, 187.

<sup>114</sup> *Zaključci Hrvatskog sabora*, I, 389; Isto, IV, 227; I. BOJNIČIĆ, *Popis plemića*, 38.

<sup>115</sup> HDA, br. 30, Severinska županija (Comitatus Severinensis), 1776. – 1786., Spisi županijskih skupština, fasc. 4, br. 84.

<sup>116</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45v.

<sup>117</sup> Bakar, MK, IV, fol. 121.

<sup>118</sup> Bakar, MK, IV, fol. 151.



*Pauli*) i Marije Tijan.<sup>119</sup> Tijani se nadalje spominju u maticama, kao krsni kum *nobilis dominus Ioanne Thian* (Ivan Tijan),<sup>120</sup> potom 1779. krsni kum *nobilis dominus Carolo Thian*.<sup>121</sup> U maticama umrlih ubilježena je 1790. smrt Antuna *nobilis Thian*, a 1791. smrt Margarete, udovice *nobilis Georgii Thian*.<sup>122</sup> Plemeniti Tijani upotrebljavali su drugačiji grb od svojih rođaka Tijanića, tako da je husar iz nakita grba Tijanića postao heraldički lik u štitu plemenitih Tijana.<sup>123</sup>

V e r n i ć. Starinom iz Turopolja, Vernići se u Bakru spominju 1742. godine.<sup>124</sup> Grbovnicom izdanom 22. svibnja 1630. podijelio je ugarsko-hrvatsko plemstvo car i kralj Ferdinand II. Jurju Verniću, bilježniku ugarske komore, njegovoj braći po majci, Sebastijanu i Ivanu Stabe, te Martinu, Sigismundu, Ivanu i Elizabeti Vernić.<sup>125</sup> Obitelj je nosila pridjevak Turanski.<sup>126</sup>

V r a n j a n i n. U popisu iz 1775. godine zabilježen je neki gospodin Anton Josip Vrinjanin/Vranjanin kao vikarijalni pisar u Bakru. Naznačen je kao došljak koji je u Bakru nastanjen već šest godina. Potomak je poznate senjske obitelji Vranjanin koja je ugarsko-hrvatsko plemstvo dobila 19. srpnja 1627. godine od cara i kralja Ferdinanda II. kada su u plemićki stalež uzvišeni Luka i njegov sin Juraj te Lukina braća Grgur i Ivan.<sup>127</sup> Plemstvo Svetog Rimskog Carstva podijeljeno je 15. svibnja 1728. godine zastavniku iz Senja, zapovjedniku Ledenica, Luki Vranjaninu, za kojega se tvrdi da su mu pretci bili nobilitirani 1627. godine.<sup>128</sup> U senjskom su patricijatu Vranjanini od 1699. godine,<sup>129</sup> a u bakarskom Anton Josip Vrinjanin, osoba upravo obuhvaćena popisom.<sup>130</sup> U senjskom su patricijatu Vranjanini od 1699. godine, a u

<sup>119</sup> Bakar, MK, IV, fol. 161.

<sup>120</sup> Bakar, MK, IV, fol. 165.

<sup>121</sup> Bakar, MK, IV, fol. 180v.

<sup>122</sup> Bakar, MU, I, fol. 44, 46v.

<sup>123</sup> R. GIGANTE, "Blasonario fiumano", 161.

<sup>124</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 75.

<sup>125</sup> Arhiv HAZU, Armales, A 54-62, 1623. – 1635., IV, CXC, 9, br. 56.

<sup>126</sup> I. BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, 199.

<sup>127</sup> M. MAGDIĆ, "Prilozi za poviest", *Starine*, XV, 158 – 160; I. BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, 208.

<sup>128</sup> Arhiv HAZU, Armales, A 100-110, 1700. – 1740., VII, CXCIII, 11, br. 110.

<sup>129</sup> M. MAGDIĆ, "Prilozi za poviest", *Starine*, XII, 227; M. MAGDIĆ, "Popis patricijskih i gradjanskih porodica senjskih", 50.

<sup>130</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 45.

bakarskom 1778. Anton Josip, upravitelj prihoda. Plemstvo Josipu Vranjaninu/Vrinjaninu iskazano je pri krštenju njegova sina Frane 1771. godine.<sup>131</sup> Godine 1773. na kumstvu je njegova žena Ana Marija.<sup>132</sup> U Bakru su rođene i krštene blizanke Josipa Ana Marija i Metilde Josipa Ana Marija, kćeri plemenitih (*nobiles*) Josipa, bakarskog fiskalnog namjesnika, i Ane Vranjanin, a krstio ih je kanonik primicer i vikar Ignacije de Orebić.<sup>133</sup>

Wagathay. U popisu je zabilježen Josip de Wagathay, dakle s fonetskom zamjenom *e u a*, s predmetkom *de* ispred prezimena, što govori o pripadnosti plemićkom staležu. Karlo VI. podijelio je 4. ožujka 1730. rođacima Franji Kristoforu i Ivanu Jurju Wagathayu ugarsko-hrvatsko plemstvo s pravom na grb. Oba su bili vojni zapovjednici u Novom i Bribiru.<sup>134</sup> Među bakarskim patricijima bio je Josip Wagathay, vježbenik upravnog odjela.<sup>135</sup> Bio je kum na krštenju 5. lipnja 1775. godine, gdje je upisan kao *nobilis dominus*.<sup>136</sup>

### *Patricijat*

U radu smo već istaknuli ustanovljenje gradskog patricijata u Bakru. Donosimo imena prvih bakarskih patricija koji su tu čast zadobili 13. svibnja 1778. godine, a nalaze se u popisu stanovništva iz 1775. godine.

Ukupno je 14 pripadnika patricijata: Emerik Carina, lučki solarski otpravnik, Leopold Grgotić, kameralni kaštelan gospoštije Vinodolske, Nikola de Jaketić, zdravstveni upravitelj u Kraljevici, Jakov Marochini, trgovac, Josip Mikoč, trgovac, Anton Josip de Orebić, zakupnik trgovine ugljenom, Anton Marija de Orebić, tržišni nadglednik, Franjo Ostrogović, liječnik i ranarnik, Anton Paravić, bakarski kaštelan, Juraj Rossignoli, trgovac, Sebastijan Sablić, bivši sudac, Matija Stiglič, kalafat, Anton Josip Vranjanin, upravitelj prihoda, i Josip Wagathay, vježbenik upravnog odjela.

Iz ovog pregleda zaključujemo da je većina bakarskih plemića zadobila patricijat temeljem obnašane dužnosti/zanimanja, ali i pojedinci koji su uživali društveni ugled, a da nisu pripadali plemstvu.

<sup>131</sup> Bakar, MK, IV, fol. 95v.

<sup>132</sup> Bakar, MK, IV, fol. 112v.

<sup>133</sup> Bakar, MK, IV, fol. 85.

<sup>134</sup> I. BOJNIČIĆ, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, 196 – 197.

<sup>135</sup> DAZD, SVD, svež. 154, god. 1801., kat. XXIV, br. 412, fol. 46.

<sup>136</sup> Bakar, MK, IV, fol. 132v.

*Duhovni stalež**Bakarsko svećenstvo i crkveno osoblje*

U popisu iz 1775. godine istaknuto je tada nazočno bakarsko svećenstvo i crkveno osoblje; pojedinačno su različito bilježeni – prema obliku življenja – bilo da tvore vlastito kućanstvo ili su pak članovi obitelji u kojoj nisu kućestarješine, odnosno pridruženi su članovi srodničkoj zajednici. Svi svećenici, oni koji su obnašali neko kaptolsko dostojanstvo (kanonik, arhiđakon) ili ga nisu obnašali, redovito su bilježeni oznakom *signor*. Uza svećenike se u popisu nalaze i dva crkvena sakristana, tj. svjetovne osobe na služnosti Crkvi. Grad Bakar u to vrijeme nije imao redovničkih zajednica.

Navodimo imena bakarskih svećenika uz osnovne osobne podatke o njima, koje smo zabilježili po Mažićevu djelu i dostupnim maticama.

Agnese, Anton. U popisu stanovništva iz 1775. imao je 38 godina, bio je nositelj kućanstva u kojem je živio s neudatom sestrom te udovicom, vjerojatno snahom, s dvoje malodobne djece i dvije sluškinje. Mažić piše da je Anton de Agnese od 1768. do 1778. godine bio kanonik,<sup>137</sup> iako ga u matičnim knjigama s kanoničkim naslovom nalazimo ranije, 1766. godine,<sup>138</sup> i to kao Anton Agnes. Sljedeće je godine upisan latinski, *canonicus Antonius de Agnese*.<sup>139</sup> Kao kanonik i primicer modruški zabilježen je 1796. godine u matičnoj knjizi vjenčanih.<sup>140</sup>

Akačić, Juraj. Nije bio nositelj kućanstva, već je živio sa ženom pokojnog brata, njenom djecom i sluškinjom. U vrijeme popisa imao je 49 godina, a bilježi se kanoničkim naslovom. Godine 1757. vršio je dužnost kanonika dekana i kaptolskog kancelara. U matici iz 1758. potpisuje se samo kao pop Juraj Akačić,<sup>141</sup> a 1760. kao kanonik.<sup>142</sup> Nadalje se u maticama (1764.) redovito bilježi kanoničkim naslovom,<sup>143</sup> dok se 1768. iskazao svojim punim imenom Juraj Anton.<sup>144</sup> Od 1790. godine glavni je vikar modruški.<sup>145</sup>

<sup>137</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 69.

<sup>138</sup> Bakar, MK, IV, fol. 50, 51 – 51v, 53.

<sup>139</sup> Bakar, MK, IV, fol. 62.

<sup>140</sup> Bakar, MV, II, fol. 195.

<sup>141</sup> Bakar, MK, III, 483v.

<sup>142</sup> Bakar, MK, IV, fol. 2.

<sup>143</sup> Bakar, MK, IV, fol. 37.

<sup>144</sup> Bakar, MK, IV, fol. 66.

<sup>145</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 32, 68.

Carina. U obitelji Carina popisom je obuhvaćen i upisan svećenik ovoga prezimena, bez naznačena imena i životne dobi. Na temelju podataka iz matica, istodobno su živjeli svećenik Josip i Emanuel Carina. Prvi, Josip, umro je 1787. kao običan svećenik,<sup>146</sup> a Emanuel Carina se često spominje kao naslovni kanonik modruški, a s tim je naslovom zabilježen tek 1801. godine.<sup>147</sup>

Crnić, Bartolomej Jeronim. Živio je u zajednici s bratom Franjom. Obitelji prezimena Crnić redovito su bilježene s C(e)rnić. Svećenik je imao 43 godine. Mažić ga poznaje pod imenom Jeronim, a tako se redovito potpisivao u maticama, što znači da je popisivač pogriješio u navođenju imena ili je unio njegovo drugo ime ukoliko se zvao Bartolomej Jeronim. Kao kanonik zabilježen je više puta u matici krštenih 1776. godine.<sup>148</sup> Također, u knjizi vjenčanih upisan je 1779. godine kao *dominus canonicus Hyeronimus Cernich*.<sup>149</sup> Umro je 1796. godine, a u zapisu stoji da je bio bakarski kanonik te da je umro providen *omnibus Sanctissimis sacramentis*.<sup>150</sup>

Grgotić, Petar. U popisu je zabilježen u kućanstvu s majkom, braćom koja su na školovanju, sestrama, bakom i sluškinjom. Nije mu naznačeno ime, životna dob, već samo da je stariji od 15 godina. Očito je da se ovaj nepotpuni podatak odnosi na Petra koji je kanonikat dobio krajem XVIII. stoljeća, kako to piše Mažić.<sup>151</sup> Po njemu je don Petar potomak plemenite loze Grgotića, sin Andrijin.<sup>152</sup> Kao svećenik bakarske crkve zabilježen je 1774. pri obavljanju krštenja.<sup>153</sup> U matici vjenčanih 1799. navodi se kao župnik sv. Lucije u Kostreni.<sup>154</sup> Bakarskim je kanonikom postao 1803. godine, kada je upisan kao *reverendissimus dominus canonicus Petrus Gergotich*,<sup>155</sup> i od tada je redovito pisan s tim naslovom.

<sup>146</sup> Bakar, MU, I, fol. 33v.

<sup>147</sup> Bakar, MV, II, fol. 197, 202.

<sup>148</sup> Bakar, MK, IV, fol. 144v, 146v, 176.

<sup>149</sup> Bakar, MV, II, fol. 140.

<sup>150</sup> Bakar, MU, I, fol. 56v.

<sup>151</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 69.

<sup>152</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 181.

<sup>153</sup> Bakar, MK, IV, fol. 121v.

<sup>154</sup> Bakar, MV, II, fol. 197.

<sup>155</sup> Bakar, MV, II, fol. 200.

Jaketić, N. Svećeniku ovog prezimena nije naznačeno ime. Popisan je kod kućestarješice i svoje majke Jelene *de* Jaketić, stare 60 godina, i jedne muške osobe s prezimenom Carina.

Kopajtić, Juraj. Zabilježen je kao nositelj kućanstva u kojem je živio sa sluškinjom. Bio je svećenik bakarske kolegijate, a 1775. godine imao je 37 godina.

Kovačić, Toma. Rodom je iz Kostrene. U vrijeme popisa živio je s majkom Orsolom, zabilježen kao neaktivan, tj. nesposoban, vrlo vjerojatno zdravstveno oduzet. U matici se 1758. godine bilježi pop Thoma Covacich.<sup>156</sup> Od 1760. godine je kanonik, zabilježen tom čašću.<sup>157</sup> Kao kanonik obavlja krštenje 1767.<sup>158</sup> i 1772. godine,<sup>159</sup> i tako je naveden.

Luchini, Franjo. Ovaj svećenik živio je u obitelji Ivana Luchinija, bez oznake imena koje doznajemo tek na temelju drugog izvora. U bakarskim se maticama ne spominje, što govori da je bio na službi izvan grada Bakra. Knjiga mrtvih bilježi njegovu smrt dana 16. srpnja 1783. godine<sup>160</sup> upisom *Admodum reverendus dominus Franciscus Lukini parochus*, što potvrđuje našu pretpostavku da je bio župnik izvan Bakra, bez poblize oznake mjesta službe.

Marochino, Gašpar Feliks. Potekao je iz plemenitaške obitelji, a živio s roditeljima i braćom koji su obavljali činovničke poslove, te dvije sestre. Gašpar Feliks je bilježen kao kanonik od 1765. do 1777. godine.<sup>161</sup> U knjizi krštenih 1765. godine više je puta zabilježen kao kanonik Marochino,<sup>162</sup> a znao se potpisivati (1771.) plemićkim pridjevkom *de* Marochino.<sup>163</sup> U matičnoj knjizi vjenčanih 1779. titulira se *dominus canonicus Casparus de Marochin*.<sup>164</sup> U istoj je knjizi zabilježen 1796. kao župnik i arhiprezbiter modruški.<sup>165</sup>

<sup>156</sup> Bakar, MK, III, fol. 483v.

<sup>157</sup> Bakar, MK, IV, fol. 1, 5.

<sup>158</sup> Bakar, MK, IV, fol. 158v.

<sup>159</sup> Bakar, MK, IV, fol. 106v.

<sup>160</sup> Bakar, MU, I, fol. 23v.

<sup>161</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 69.

<sup>162</sup> Bakar, MK, IV, fol. 42v, 43, 44, 48v, 151.

<sup>163</sup> Bakar, MK, IV, fol. 98v.

<sup>164</sup> Bakar, MV, II, fol. 140.

<sup>165</sup> Bakar, MV, II, fol. 194v.

M i k o č, Matej. Zabilježen je u obitelji majke, udovice Jelene. Imali su sluškinju. Kako nije bio nositelj kućanstva, ne navodi se imenom niti mu je iskazana životna dob. Međutim, ime mu je zabilježeno u matičnim knjigama. Godine 1758. i 1759. kod krštenja piše se Matej Mikocz plovani,<sup>166</sup> a 1760. ime je zapisano kao Matij.<sup>167</sup> Zapisi u maticama 1762. i 1764. godine donose ime pop Matej Mikocz plovani.<sup>168</sup>

O r e b i ć, Bartol. Nositelj je kućanstva, 56 godina života, kanonik. Po Mažiću je od 1765. do 1777. godine naslovljen kao primicerij. Živio je s udovicom, gospođom Petronilom Brozinović starom 90 godina, te s dvije sluškinje.<sup>169</sup> Kanonik je od 1766. godine, kada je tim naslovom zabilježen u matičnim knjigama.<sup>170</sup> Podatak o njegovu primicerijatu, koji donosi Mažić, treba pripisati Ignacu Orebiću. Godine 1777. obavlja krštenje kanonik Bartol *ab* Orebić, što potvrđuje da je tada još uvijek bio običan kanonik.<sup>171</sup>

O r e b i ć, Karlo. U popisu je iskazan kao svećenik bakarske Crkve i kapelan u Kraljevici. Živi u obitelji Ignaca Varle.

O r e b i ć, Franjo Ksaver. Sin je Ante Josipa pl. Orebića. Od 1773. spominje se kao naslovni kanonik modruški.<sup>172</sup> U bakarskim se maticama spominje 1787. kao *titularis canonicus*, naslovni kanonik i *substitutus*, što znači da zamjenjuje u dušobrižničkoj službi. Uvijek je potpisan *ab* Orebić, a čašću naslovnoga kanonika zabilježen je od 1790. do 1792. godine.<sup>173</sup> Istovremeno se u maticama 1789. javlja i naslovni kanonik Mihovil Orebić kojega nema u popisu, što pretpostavlja njegovu službu izvan grada Bakra.<sup>174</sup>

O r e b i ć, Ignac. Nije bio nositelj kućanstva, već je obitavao s ocem udovcem Stjepanom Vickom i s oženjenim bratom, trgovcem. Zapisan je kao svećenik i bakarski župnik, a župničku službu, po Kobleru, obnašao je od 1771. do 1784. godine (!). Naši

<sup>166</sup> Bakar, MK, III, fol. 483v, 495, 503.

<sup>167</sup> Bakar, MK, IV, fol. 3v.

<sup>168</sup> Bakar, MK, IV, fol. 20, 34.

<sup>169</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 68.

<sup>170</sup> Bakar, MK, IV, fol. 53.

<sup>171</sup> Bakar, MK, IV, fol. 152.

<sup>172</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 69.

<sup>173</sup> Bakar, MV, II, fol. 177, 179, 189, 191.

<sup>174</sup> Bakar, MV, II, fol. 185.

podatci iz matica govore drugačije; naime, don Ignac je kao svećenik obavljao krštenja već 1758. godine, kada se bilježi kao pop *Ignazio de Orebich*.<sup>175</sup> Kada je 1760. krstio Antoniju Anu Tereziju, kćer Antona Paravića, naslovljen je kao kanonik primicer.<sup>176</sup> Mažić bilježi da je od 1767. bio plovani i da ga u naslovu prati dostojanstvo primicera,<sup>177</sup> a 1776. da je vikar modruški.<sup>178</sup> Mažić je očito pogriješio jer matice Ignaca Orebića još 1770. bilježe kao župnika primicera i generalnog vikara.<sup>179</sup>

Pliskovac, Jakov. Iako mu u popisu nije naznačeno ime, po Mažiću znamo da se zvao Jakov. Živio je s majkom Orsolom. Jakov Pliskovac je zapisan među kanonicima od 1775. do 1778. godine.<sup>180</sup> Međutim, kanoničku čast zadobio je nešto ranije, za što imamo potvrdu kada u kolovozu 1773. godine na krštenju bilježi kanonički naslov.<sup>181</sup> Tako je upisan 1778. godine, a 1779. potpisuje se *canonicus Jacobus Pliscovaz*.<sup>182</sup>

Prošen, Martin. U obiteljskoj zajednici brata, kalafata, zapisan je don Martin kao običan svećenik bakarske Crkve. Umro je u istom zvanju 27. travnja 1792. godine.<sup>183</sup>

Rossi Sabatini, Anton. Nije starinom Bakranin i zabilježen je u doseljeničkoj obitelji. Član je starog riječkog patricijskog roda. Živio je s majkom Jozefom i bratom odvjetnikom. Obitelj je imala sluškinju. Kao bakarski kanonik spominje se Rossi Sabatini već od 1766. godine.<sup>184</sup> Otada je često spomenut u maticama s kanoničkim naslovom.<sup>185</sup>

Rozmarić, Marko. Mažić o njemu piše da je podrijetlom bio iz Kostrene a u zboru bakarskih kanonika zabilježen je 1767. pa do 1779. godine,<sup>186</sup> što je dijelom

<sup>175</sup> Bakar, MK, III, fol. 483 – 483v.

<sup>176</sup> Bakar, MK, IV, fol. 8.

<sup>177</sup> Podatak iz matične knjige krštenih govori da je u dostojanstvu primicera bio od 1768. godine. (u: Bakar, MK, IV, fol. 66v, 67.).

<sup>178</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 68.

<sup>179</sup> Bakar, MK, IV, fol. 83.

<sup>180</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 68.

<sup>181</sup> Bakar, MK, IV, fol. 116v.

<sup>182</sup> Bakar, MK, IV, fol. 180.

<sup>183</sup> Bakar, MU, I, fol. 49.

<sup>184</sup> Bakar, MK, IV, fol. 53.

<sup>185</sup> Bakar, MK, IV, fol. 57, 60, 105v; MV, II, fol. 127.

<sup>186</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 69.

točno jer se javlja u maticama s kanonikatom sve do smrti 1794. godine.<sup>187</sup> Više je puta zabilježen 1774., kada obavlja krštenja.<sup>188</sup> Također, svećenik i kanonik Marko Rozmanić obavlja krštenje 1777.,<sup>189</sup> zatim 1778,<sup>190</sup> a u matici vjenčanih zapisan je 1779. godine.<sup>191</sup>

Stiglić, Grgur. Zabilježen je kao svećenik koji je živio samostalno u kućanstvu. U popisu je naznačeno da ima 76 godina.

Šepić, Nikola. Ovaj bakarski svećenik i kanonik, nositelj kućanstva, živio je s bratom i njegovom obitelji. Imao je 67 godina. Nikola Šepić 1758. obavlja krštenje i potpisuje se kao pop Mikula Šepić,<sup>192</sup> da bi godine 1760. zadobio kanonikat.<sup>193</sup> Mažić tvrdi da je 1768. godine bio kanonik dekan, što je točno jer je tim naslovom zapisan u matičnim knjigama.<sup>194</sup> U godini popisa bilježi se u matičnoj knjizi latinski – *canonicus dominus Sepich*.<sup>195</sup>

Šojić, August. Živio je u obitelji oženjenog brata mornara i majke Margarete, udovice. Godine 1775. bio je svećenik bakarske kolegijate, a po Mažiću je tek 1818. postao kanonikom,<sup>196</sup> ukoliko je mislio na Šojićev rezidencijalni kanonikat. Godine 1789. vjenčanje vrši *canonicus titularis* Augustin Šojić.<sup>197</sup> Isti je don August Šojić 1791. bio kanonik zamjenik (*canonicus substitutus*),<sup>198</sup> a 1795. župni pomoćnik (*cooperator*). Godine 1797. u maticama se bilježi kanoničkim naslovom.<sup>199</sup> Zanimljiv je podatak iz 1821., koji govori da je Anton Šojić *canonicus Modrussiensis in collegiata Buccarensi*, dakle modruški kanonik u bakarskoj kolegijati.<sup>200</sup>

<sup>187</sup> Bakar, MU, I, fol. 53v.

<sup>188</sup> Bakar, MK, IV, fol. 125v, 126, 126v, 127.

<sup>189</sup> Bakar, MK, IV, fol. 155.

<sup>190</sup> Bakar, MK, IV, fol. 165, 167.

<sup>191</sup> Bakar, MV, II, fol. 140.

<sup>192</sup> Bakar, MK, III, fol. 483v.

<sup>193</sup> Bakar, MK, IV, fol. 5, 33v, 54.

<sup>194</sup> Bakar, MK, IV, fol. 67v, 68, 70.

<sup>195</sup> Bakar, MK, IV, fol. 128v, 131.

<sup>196</sup> M. MAŽIĆ, *Prilozi*, 70.

<sup>197</sup> Bakar, MV, II, fol. 184.

<sup>198</sup> Bakar, MV, II, fol. 2, fol. 187, 188v.

<sup>199</sup> Bakar, MV, II, fol. 195.

<sup>200</sup> Bakar, MK, III, fol. 48.



Vernić, Nikola. U popisu 1775. nije mu izrijekom naznačeno ime, već je upisan kao obični svećenik u obitelji majke Lucije Vernić i brata koji je u to vrijeme bio tek školarac. Iz matice krštenih doznajemo da se zvao Nikola, kada je 1769. zabilježen u staležu običnog svećenika bakarske Crkve.

Vranić, Matej. Rodom je iz Kostrene. Nositelj je kućanstva, a živio je u brojnoj zajednici Vranića: djece različita malodobnog uzrasta, očito sinovaca bez roditelja, te tri sluškinje. Po ovim podacima možemo zaključiti da je bio imućan. U kanoničkom zboru bio je od 1764. godine, kada je kanoničkim naslovom ubilježen u matičnim knjigama.<sup>201</sup> I nakon te godine, 1765. i 1766., redovito nosi kanonički naslov.<sup>202</sup> Za vrijeme popisa imao je 50 godina i obnašao službu bakarskog arhiđakona. Dostojanstvo arhiđakona mu 1775. godine posvjedočuje upis u matičnoj knjizi.<sup>203</sup>

Od crkvenog osoblja na služnosti Crkve dvije su svjetovne osobe. Prvi je Lovro Crnić, koji ima 48 godina, oženjen, s djecom, a drugi Petar Crnić, koji ima 38 godina, oženjen, otac triju kćeri, od kojih su dvije tkalje u dobi ispod 15 godina života. Može se pretpostaviti da su navedene osobe bile lošijeg materijalnog stanja jer je, u pravilu, sakristansku službu prihvaćala lokalna sirotinja.

Na temelju popisa stanovništva u ovom smo pregledu izdvojili bakarski kler i o svakom članu dali najosnovnije podatke. S obzirom da u vrijeme nastanka popisa bakarski svećenici još nisu živjeli u kanoničkoj ili župnoj kući, zabilježili smo ih u obiteljima srodnika, bilo da su nositelji kućanstva ili nisu, a neki su, što i popis potvrđuje, živjeli samostalno.

Prosječna životna dob svećenika kojima je iskazana, jest oko 52 godine. Nazočnost i brojčanost svećenstva u Bakru dala je nedvojben duhovno-kulturni pečat gradu u kojemu je, kao sjedištu arhiđakonata, župe te drevnog kaptola, kao i zbora najodličnijih svećenika kolegijatne crkve sv. Andrije, bio razvijen crkveni život.

\*\*\*

Zaključno možemo istaknuti da popis stanovništva grada Bakra iz 1755. godine do sada nije bio obrađen u povijesnoj demografiji. Pripada skupini statičkih povijesnodemografskih analiza s glavnim popisnim obilježjima, a to su: trenutačnost, sveobuhvatnost i individualnost. Popis je nastao u predstatističkom vremenu, u doba

<sup>201</sup> Bakar, MK, IV, fol. 36v, 39v, 53.

<sup>202</sup> Bakar, MK, IV, fol. 36v, 39v, 53.

<sup>203</sup> Bakar, MK, IV, fol. 138v.

terezijanske demografske politike bečkog Dvora utemeljene na prosvjetiteljskoj filozofiji i merkantilističkoj ekonomskoj teoriji. Načinjen je za svjetovne potrebe, točnije za vlast, i to kako bi imala pouzdan pregled statističkih rezultata u Monarhiji u svrhu promicanja nove gospodarske politike, a s ciljem većeg priljeva novčanih sredstava u državnu blagajnu.

U vrijeme popisa grad je Bakar imao 1432 stanovnika. Zabilježene su ukupno 323 jedinice za stambene i javne namjene. Raščlambom obiteljskih zajednica po načelu individualnosti upisano je 312 nositelja kućanstava. Prosječna brojnost obitelji iznosi oko 5 članova, na temelju čega zaključujemo da je prevladavao jednostavan tip nuklearne obitelji. Od ukupno popisana stanovništva, djece (muške i ženske) je 687 ili 47.9%, što svjedoči da je u Bakru prevladavala mlada populacija.

Zbog svog povoljnog geografskog smještaja, razvijenog pomorskog i kopnenog prometa te raznovrsnih obrta i trgovine, grad Bakar bio je privlačan za život i rad u njemu. Od posebnog je značenja bio početak industrijalizacije koja kreće otvaranjem tvornice platna, što govori o gospodarskoj i urbanoj razini grada. Takva je sredina omogućivala gospodarski napredak i stvarala uvjete za pokretanje većeg broja i vrsta zanimanja. Gospodarska je struktura očividno utjecala na sastav obitelji i njenu veličinu, što možemo smatrati lokalnom posebnosću.

Bakarsko je društvo staleški strukturirano te su u gradskom stanovništvu zastupljeni staleži i skupine: plemstvo, patricijat, svećenstvo i puk. Upravo je ta društvena slojevitost utjecala na dinamiku staleške preobrazbe te rasta i razvoja urbaniteta. Plemstvo je bilo nositelj civilizacijske uljudbe, zamašnjak društvenih zbivanja i poticatelj bržeg nastanka građanskog sloja. Većina plemića bili su i bakarski patriciji, kao i pojedinci neplemići koji su uživali društveni ugled, a uvršteni su u gradski patricijat 1778. godine.

Svećenstvo je pored potvrde razvijenog crkvenog života grada, koji se prvenstveno iskazuje ustanovom bakarskoga kolegijatnoga kaptola, dalo nedvojbeni duhovno-kulturni i osobito obrazovni pečat; štoviše, kaptol je u vrijeme popisa iz redova svojih članova bio dužan imenovati javnog učitelja.

Pučani su bili najbrojniji i u tako uređenu gradu imali su mogućnost raditi i osiguravati egzistenciju sebi i svojim. Stanovništvo ovog sloja najviše se orijentiralo na pomorsku djelatnost, potom su bili zaposleni u tekstilnom veleobrtu i prerađivačko-proizvođačkim djelatnostima. Slijede zatim povremeni obrtnici, vezani uglavnom uz trgovinu.

U granicama Austrijske Monarhije na Jadranu značenje grada Bakra gotovo da je ravno Trstu i Rijeci. Izgrađene cestovne prometnice omogućile su nesmetanu komunikaciju prema kopnenom dijelu, Vojnoj krajini i civilnoj Hrvatskoj, dok je, gledano s pomorskoga stajališta, status slobodnog lučkog grada i te kako dobro iskorišten u svrhu većih gospodarskih probitaka. Upravo tada započinje uspon bakarskoga jedrenjaštva. Sva su navedena obilježja omogućila gradu Bakru razvoj vitalnih gospodarskih grana, razmjenu dobara putem uznapredovale trgovine, ranu pojavu veleobrtništva, što je pozitivno utjecalo na život stanovništva.

Josip Celić

THE POPULATION OF BAKAR ACCORDING TO THE CENSUS OF 1775

*Summary*

The paper analyses and presents the social structure of the city of Bakar according to the census of 1775. The census was conducted in pre-statistic times and belongs to the group of static historical-demographic analyses with the following main features: instantaneousness, comprehensiveness and individuality. Starting from this source, we determined the structure and organisation of family and household, as well as their vital demographic features. Based on these factors, we concluded that simple nuclear family type and young population (according to the number of children recorded) had prevailed in Bakar. Social structure was analysed through the prevailing types of family structure – from plebeians and clergy to aristocracy. Bourgeoisie was not pointed out separately. Furthermore, the economic structure was analysed; it was concluded what kind of influence it had exercised at the end of the XVIII<sup>th</sup> century on the families in Bakar. The beginning of industrialisation and economy in progress ensured the preconditions for an increased number and choice of professions, which made the city of Bakar rather appealing to live and work in. In this historical and demographic analysis, there were factors indicating to what might be understood as locally specific qualities.

*Keywords:* Bakar, census, family-social-economic structure, historical demography, 1775.